

ODLUKE DOMAĆIH SUDOVA I DRUGIH ORGANA

ISPLATA NAGRADE ZA SPAŠAVANJE*

TRGOVAČKI SUD U SPLITU

Presuda br. VI P-3409/95

od 30. lipnja 1999.

Vijeće: mr. sc. Srđan Šimac (predsjednik vijeća),
Nediljko Domazet, Ivica Čavka

VISOKI TRGOVAČKI SUD

REPUBLIKE HRVATSKE

Presuda br. VI Pž-4236/99-2

od 19. prosinca 2000.

Vijeće: mr. sc. Andrija Eraković (predsjednik vijeća),
Viktorija Lovrić, Miroslav Skalak

Svaki član posade broda spašavatelja može podnijeti tužbu za isplatu pripadajućeg mu dijela nagrade za spašavanje protiv brodarka spašenog broda, pod uvjetom da brodar broda spašavatelja nije podnio tužbu za isplatu nagrade. Zahtjev člana posade zastarijeva u roku od godine dana. Taj zastarni rok počinje teći nakon isteka razdoblja od jedne godine od dana dovršetka spašavanja, u kojem razdoblju brodar broda spašavatelja nije podnio tužbu za isplatu nagrade. Ova pravila se na odgovarajući način primjenjuju i u slučajevima kada je brodar spašenog broda ujedno i brodar broda spašavatelja.

Sud može smanjiti nagradu za spašavanje ili odlučiti da spašavatelju ne pripada nagrada ako utvrdi da je spašavatelj svojom krivnjom izazvao potrebu spašavanja.

* S obzirom na trenutak nastanka pravnog odnosa koji je među strankama sporan, sudovi su u ovom predmetu primijenili odredbe Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi. Ipak, imajući u vidu zanimljivost spora kao i činjenicu da se odredbe Pomorskog zakonika u ovom segmentu ne razlikuju bitno od odredaba ZPUP-a, smatramo korisnim prikazati navedene presude.

Tužitelji Z.D. (tužitelj pod 1.), D.V. (tužitelj pod 2.) i T.D. (tužitelj pod 3.) podnijeli su 13. prosinca 1995. Trgovačkom sudu u Splitu tužbu protiv trgovačkog društva "Pomgrad d.d." radi isplate nagrade za spašavanje tuženikovog tehničkog plovnog objekta - grtalice "Duba", u iznosu od 330.000,00 Kn uvećanome za iznos zakonskih zateznih kamata od dana spašavanja.

Tužitelji u tužbi navode da su oni tuženikovi zaposlenici. U vrijeme spašavanja grtalice "Duba" tužitelj pod 1. obavljao je poslove i radne zadaće radnog mjesta rukovoditelja gradilišta Tučepi, dok su tužitelji pod 2. i pod 3. obavljali poslove na tuženikovom motornom čamcu "Hrid", prvi na radnom mjestu upravitelja stroja, a drugi na radnom mjestu brodovode.

U noći 13. studenoga 1993. god., tužitelj pod 1. je oko 22,00 sata od strane tuženikovog zaposlenika B.S. obaviješten da se grtalica "Duba", koja je bila usidrena i vezana uz obalu gradilišta u Tučepima na kojem je tuženik obavljao građevinske radove, odvezala uslijed djelovanja olujne bure.

Tužitelj pod 1. nalazio se u Splitu na vikendu, te je u vezi s navedenim kontaktirao tuženikovog generalnog direktora M.M. koji mu je naložio provjeriti i utvrditi stvarnu situaciju u kojoj se nalazi grtalica.

Kontaktirajući Centar za obavješćivanje i uzbunjivanje te lučkog kapetana J.K. iz Lučke kapetanije u Makarskoj, tužitelj pod 1. prvotno je dobio informaciju da je grtalica još uvijek vezana, ali samo na jednoj plutači. Takvu informaciju potvrdio mu je i zamjenik rukovoditelja plovnog parka T.S., koji je štoviše raspustio posadu tuženikovog tegljača "Klis", koja je bila u pripravi.

Sat vremena nakon saznanja o navedenom, tužitelj pod 1. obaviješten je od spomenutog lučkog kapetana da grtaličin vez ipak nije izdržao te da je grtalica otplutala.

Tuženikov generalni direktor tada je ovlastio tužitelja pod 1. da poduzme sve radnje potrebne za spašavanje grtalice, uključujući i eventualno angažiranje tegljača trgovačkog društva "Brodospas".

Kod procjene da bi "Brodospasovom" tegljaču bilo potrebno 5-6 sati za isplovljenje iz Splita i dolazak do grtalice, a tuženikovom tegljaču "Klis", vezanom također u Splitu, još i više, tužitelj pod 1. odlučio je zajedno s tužiteljima pod 2. i 3. - posadom tuženikovog motornog broda "Hrid", pokušati izvršiti spašavanje grtalice.

Motorni čamac "Hrid" nalazio se u tom trenutku u Podgori, pa su postojali veći izgledi za uspjeh akcije spašavanja uz pomoć ovog broda nego što bi to bio slučaj s čekanjem "Brodospasovog" tegljača iz Splita čije usluge uz to imaju visoku cijenu. Pored navedenog, i lučki kapetan je zamoljen u akciji spašavanja angažirati još jedan brod - kočaricu.

Tužitelji su isplovili motornim čamcem "Hrid" iz Podgore te su do grta-

lice, koja je već bila udaljena od obale, doplovili oko 2,30 sati. U blizini grtalice već se nalazila kočarica "Pliščivac" na kojoj se nalazio i lučki kapetan. Posada kočarice do tada nije pristupila akciji spašavanja zbog iznimno loših vremenskih uvjeta.

I pored loših vremenskih uvjeta, pri kojima je postojala svakodobna mogućnost sudara između broda i grtalice, tužitelji su ipak nadljudskim naporima i uz izlaganje pogibelji nakon sat vremena uspjeli privezati grtalicu u tegalj. Kako vremenski uvjeti nisu dopuštali tegljenje grtalice do kopna, kočarica "Pliščivac" otplovila je natrag u Podgoru, dok su tužitelji tijekom cijele noći manevrirali s m/č "Hrid" uz grtalicu, kako ne bi dalje otplutala i eventualno se nasukala i potopila.

Nakon što su cijelu noć držali grtalicu podalje od obale, tužitelji su ujutro po smirivanju bure uspjeli oko 12,00 sati otegliti je u luku u Podgori.

Navedeno jasno ukazuje da su tužitelji izvršili spašavanje tuženikove grtalice koristeći pritom drugo tuženikovo plovilo. Stoga im pripada pravična nagrada. Kako visina nagrade među strankama nije bila ugovorena, a tuženik je odbio isplatiti je izvansudski, tužitelji su bili prinuđeni zatražiti sudsku zaštitu.

Spašena vrijednost grtalice iznosi oko 800.000 DEM. Vještinom i naporima tužitelja izbjegnuto je ne samo oštećenje ili uništenje grtalice, već i onečišćenje okoliša, u uklanjanju čega bi tuženiku nastali daljnji troškovi.

Tužitelji ocjenjuju da je postignuti uspjeh u spašavanju bio oko 98%. Naime, ovom prilikom s grtalice nisu spašeni drveni čamac dužine 4 m, plutače, betonska sidra-blokovi za plutače od 5t i 10 t, čelično uže, konopi i dvije prazne bačve sveukupne vrijednosti oko 10.000 DEM.

Olujna bura prijetila je nasukanju grtalice na obalu, njenom oštećenju ili uništenju, a prijetila je i motornom čamcu "Hrid" kao i jedinom članu posade na grtalici koji se u vrijeme spašavanja na njoj nalazio.

Vještina spašavatelja i naponi učinjeni pri spašavanju su evidentni. Spašavanje je trajalo oko 16 sati, a izuzev troškova prijevoza iz Splita do Tučepa, drugih troškova tužitelji nisu imali.

Pravilno procjenjujući okolnosti u kojima bi angažiranje tegljača za pomoć vjerojatno bilo prekasno, tužitelj pod 1. preuzeo je odgovornost i rizik uspjeha spašavanja, a svi tužitelji zajedno su činom spašavanja u ovakvim vremenskim uvjetima preuzeli rizik pogibelji.

Brzina i pravovremenost spašavanja bili su od odlučujućeg utjecaja na uspjeh spašavanja.

U odgovoru na tužbu tuženik potvrđuje da je dana 13. studenoga 1993. god. na sidrištu gradilišta u Tučepima došlo do pomorske nezgode grtalice "Duba". Također potvrđuje da su tužitelji kritične zgode u svojstvu tuženikovih zaposlenika obavili akciju spašavanja grtalice.

Međutim, tuženik prije svega ističe prigovor zastare tražbine za isplatu nagrade za spašavanje te navodi da zastara tražbine nagrade za spašavanje članova posade nastupa nakon proteka jedne godine (čl. 782. st. 2. u vezi s čl. 780. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, *Narodne novine* broj 53/91 i 26/93, nastavno: ZPUP). Kako se u konkretnom slučaju radi o situaciji u kojoj je spašavanje obavljeno čamcem "Hrid", također u tuženikovom vlasništvu, tj. brodar spašavatelj i brodar spašenog broda je ista pravna osoba (tuženik), to zahtjev članova posade broda "Hrid" za isplatu nagrade za spašavanje dopijeva već u momentu kada je spašavanje okončano (što je inače opća odredba kojom je utvrđen moment dospelosti tražbine - čl. 782. st. 1. ZPUP) i pod uvjetom da brodar spašavatelj nije podnio u tom roku tužbu za isplatu nagrade za spašavanje (čl. 780. ZPUP).

Naime, u konkretnoj situaciji uvjet predviđen člankom 780. ZPUP o podizanju tužbe brodara spašavatelja prema brodaru spašenog broda nemoguće je ostvariti pa su članovi posade broda mogli podnijeti zahtjev sudu već od momenta kada je spašavanje okončano. Imajući u vidu izneseno, tuženik drži tužbu nepravovremenom te predlaže sudu da ju odbaci.

Opreza radi, ukoliko sud ne usvoji prigovor zastare, tuženik osporava osnovanost i visinu tužbenog zahtjeva u cijelosti.

Pri tome tuženik naglašava da su prava tužitelja pod 1., kao rukovoditelja gradilišta, utvrđena tuženikovim Katalogom opisa poslova i radnih zadataka tuženika iz 1990. god. (nastavno: Katalog), koji je bio na snazi u spornom vremenu. Pod rednim brojem 18. na str. 9. Kataloga nalazi se opis poslova i radnih zadataka rukovoditelja gradilišta, radilišta i pogona. Alinejom prvom opisa date su rukovoditelju gradilišta ovlasti samostalnog rukovođenja organizacijom izvođenja građevinskog kompleksa u skladu s ugovorenim obvezama, projektnom dokumentacijom te važećim tehničkim normativima i propisima. Odgovornost za ovakvu samostalnost ogleda se, između ostalog, u zakonitom funkcioniranju gradilišta kroz rad ljudi i strojeva, koji su za potrebe obavljanja ugovorenog posla stavljeni gradilištu na raspolaganje.

Dakle, gradilište je jedinstvena tehnološka i organizacijska cjelina kojom upravlja rukovoditelj koji je dužan objediniti sve poslove i funkcije gradilišta u cilju izvršenja ugovorenog posla, poštujući pri tome sve propise, osobito one koji se odnose na zaštitu ljudi i imovine. Ovo poglavito zbog prirode osnovne tuženikove djelatnosti - poslovi u građevinarstvu - koja sa sobom nosi i veći rizik ugrožavanja imovine odnosno zdravlja i života ljudi.

Rukovoditelj gradilišta odgovoran je za provođenje mjera sigurnosti na radu.

Člankom 47. tuženikovog Pravilnika o zaštiti na radu iz 1990. god. (nastavno: Pravilnik) odgovornim radnikom smatra se svaka osoba na radu kod

tuženika kojoj je povjeren određeni djelokrug poslova i radnih zadataka, a koja se namjerno ili iz krajnje nepažnje ogлуši činjenjem ili propustom o propisane ili Pravilnikom utvrđene obveze zaštite na radu..., pa iz takvog postupanja proistekne štetna posljedica odnosno opasnost od nastupanja štetnih posljedica za druge osobe ili materijalna sredstva.

Člankom 71. Pravilnika konkretizirana je odredba članka 48. na način da provođenje mjere zaštite na radu u organizacijskim jedinicama (gradilištima, radilištima i pogonima) organiziraju i osiguravaju rukovoditelji organizacijskih jedinica.

Člankom 94. stavak 1. alineja prva Pravilnika, a u vezi s člankom 35. stavka 2. redak treći Zakona o zaštiti na radu (koji obvezuje organizaciju koja obavlja građevinske radove na privremenom gradilištu da obavijesti nadležni organ inspekcije rada o radnicima odgovornim za provođenje mjera zaštite na radu) odgovornom osobom utvrđuje se rukovoditelja privremene organizacijske jedinice gradilišta. Dakle, odgovornim radnikom u smislu članka 47. Pravilnika smatra se njegov rukovoditelj.

Iz sadržaja navedenih odredbi neprijeporna je odgovornost tužitelja pod 1. za eventualno nepoštivanje propisa ili tuženikovih akata glede provođenja mjera sigurnosti u radu na gradilištu i ova odgovornost zakonska je i prirodna posljedica samostalnosti poslova koji su mu bili povjereni.

Zbog svega navedenog, tuženik zaključuje da je potraživanje tužitelja pod 1. neosnovano jer je usmjereno na nešto što je inače sastavni dio njegovih redovnih poslova i radnih zadataka - poduzimanje svih radnji radi izbjegavanja štetnih posljedica odnosno opasnosti od nastupanja štetnih posljedica za druge osobe ili materijalna sredstva.

Zato je očito da će u ovom sporu za potrebe njegovog razrješenja biti nužno raspraviti pitanje je li tužitelj pod 1. poduzeo sve ono što je prema tuženikovim aktima i zakonskim propisima bio dužan u kritičnom momentu, a poglavito prije napuštanja gradilišta radi odlaska kući u Split na vikend, odnosno jesu li se u njegovom ponašanju stekli elementi ponašanja koji karakteriziraju postupanje s krajnjom nepažnjom, tj. propuštanje pažnje prosječno pažljivog čovjeka.

Prema tuženikovom mišljenju, niz činjenica ukazuje na propuste dužne pažnje tužitelja pod 1., kojom je pažnjom bio dužan postupati obavljajući odgovorne poslove i zadatke. On je kao najodgovornija osoba napustio gradilište neosiguravši prethodno grtalicu "Duba" od nadolazeće bure, utoliko što, je propustivši informirati se o tome kakvo se vrijeme očekuje za vikend, ostavio istu na sidrištu gradilišta. Dnevno praćenje vremenske prognoze, pa čak i nekoliko puta dnevno, ukoliko je ista takva da ukazuje na mogućnost nevremena (olujne bure), svrstava se u redovne poslove rukovoditelja gradilišta i on je dužan promptno reagirati sukladno prognozi.

Da je tužitelj pod 1. to učinio sigurno ne bi otišao na vikend u Split, ostavivši grtalicu na vezu koji u uvjetima olujne bure nije predstavljao siguran vez. U takvim uvjetima siguran vez bio je ili u lučici u Podgori ili u lučici u Tučepima. Drugim riječima, u nadolazećim neradnim danima vikenda, a sukladno vremenskoj prognozi, grtalicu je trebao odtegliti na siguran vez u jednu od dvije navedene lučice.

S druge strane, bura nije vjetar koji bi se okarakterizirao kao neverin koji dolazi iznenada, već se bura, a poglavito olujna, prognozira dovoljno unaprijed, kako bi se radi sigurnosti ljudi i imovine na moru mogle poduzeti sve potrebne radnje.

Kako iz same tužbe proizlazi, tužitelj pod 1. je o kritičnom događaju obaviješten od strane B.S. također zaposlenog kod tuženika, a koji je u vrijeme predmetne pomorske nezgode radio na gradilištu u Podgori u blizini gradilišta u Tučepima. Prema njegovoj izjavi informaciju o tome da je grtalica zajedno s grtaličarem na njoj otplovila s veza dobio je od trećih osoba i to gospodina B.B., bivšeg tuženikovog zaposlenika koji ima kuću u Podgori i koji je tada boravio u njoj, odnosno od donaćelnika Podgore gospodina N.V., jer na gradilištu u Tučepima u kritičnom momentu nikoga nije bilo.

Dakle, tužitelj pod 1. napustio je gradilište, a da na istome nije ostala osoba koja bi ga mogla zamijeniti, što je još jedan dokaz o propuštanju dužne pažnje s njegove strane.

Navodima tužbe, poglavito onima o raspuštanju posade remorkera "Klis" u Splitu, neupućeni mogu steći pogrešan dojam o tome da je za sve u vezi sa nezgodom grtalice odgovoran netko treći, a nikako ili najmanje rukovoditelj gradilišta. Zapravo, samom tužitelju pod 1. dobro je poznato da momentom dolaska mehanizacije na gradilište, a u konkretnom slučaju grtalice, odgovornost za nju prelazi isključivo na njega kao rukovoditelja gradilišta.

Nije točna tvrdnja tužitelja iz tužbe prema kojoj bi T.S. raspustio posadu remorkera "Klis" koji se nalazio u Splitu, već je T.S. upravo na dojavu tužitelja pod 1. o tome da remorker nije potreban raspustio posadu, zadržavši pritom, u skladu sa zakonskim propisima, samo obvezan broj članova posade na brodu.

S druge strane, spominjanje remorkera Klis u Splitu u smislu pričuve grtalice "Duba" u Tučepima, u najmanju ruku je smiješno, jer je tužitelju pod 1. bilo poznato da mu je u tu svrhu služio motorni brod "Hrid", koji je u kritičnom momentu bio usidren u Podgori. Naime, funkcija broda "Hrid" bila je omogućiti grtalici "Duba" manevriranje obzirom da ona nema vlastiti pogon, a u svrhu obavljanja zadanih poslova na gradilištu. To znači da je upravo remorker "Hrid" po nalogu rukovoditelja gradilišta, jer je to u njegovoj isključivoj nadležnosti, a u cilju izbjegavanja opasnosti od nastanka

štete po ljude i materijalna sredstva (čl. 47. u vezi s čl. 71. Pravilnika), trebao otegliti grtalicu na siguran vez u lučicu u Tučepima ili u Makarsku.

Tuženik nadalje ističe da u kronologiji svih događanja koja su predmet ovoga spora dolazimo do daljnje činjenice koja potvrđuje propust dužne pažnje na strani tužitelja pod 1., a ta je da je upravo tužitelj pod 1. po zakonu i tuženikovim aktima kao osoba odgovorna za sigurnost ljudi i opreme na gradilištu dopustio cijeloj posadi broda "Hrid" odlazak u Split, iako su isti imali smještaj u hotelu u Tučepima. Ova okolnost dodatno ukazuje na propuštanje dužne pažnje s njegove strane.

Da je tužitelj pod 1. poduzeo sve što je prethodno bio dužan poduzeti u cilju osiguranja plovnog objekta od nevremena, tj. da je pribavio meritornu informaciju o prognozi vremena, i to višednevnu, a obzirom na planirano osobno izbjivanje s gradilišta za vrijeme vikenda, zasigurno ne bi posadu broda "Hrid" poslao kući već bi im takvo što, opreza radi, zabranio, kada već nije naredio prebacivanje grtalice na siguran vez.

Prema tuženikovu mišljenju, iz svega iznesenog nedvojbeno proizlazi da ponašanje tužitelja pod 1. karakterizira krajnja nepažnja kojom je izazvao potrebu spašavana tuženikove grtalice "Duba", pa stoga njemu, sukladno članku 774. ZPUP, ne pripada pravo na pravičnu nagradu.

Tužitelji pod 2. i pod 3. odgovorni su utoliko što su, protivno zakonskoj odredbi (čl. 76. Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima) koja nalaže da se na brodu u luci mora nalaziti onoliko članova posade koliko je potrebno da se u slučaju opasnosti može manevrirati brodom, napustili brod "Hrid" i otišli u Split. To što su oni vjerojatno napustili brod uz suglasnost rukovoditelja gradilišta tj. tužitelja pod 1., ne oslobađa ih odgovornosti za postupanje protivno zakonskoj obvezi, jer da su oni tijekom vikenda bili u Tučepima, osnovno se postavlja pitanje bi li do potrebe spašavanja uopće došlo. Drugim riječima, potreba za premještanjem grtalice na siguran vez bila bi uočena na vrijeme.

Briga za sigurnost plovila koje im je povjereno sastavni je dio njihovih redovnih poslova i zadataka koje su obavljali kod tuženika, a članak 23. Zakona o osnovnim pravima iz radnog odnosa obvezivao je radnika da ekonomski svrsishodno i odgovorno koristi povjerena mu sredstva rada.

Pod rednim brojem 207. i 222. tuženikovog Kataloga sadržan je opis poslova i radnih zadataka tužitelja pod 2. i 3., u kojem je odgovornost za provođenje mjere sigurnosti na radu njihov sastavni dio.

Slijedom iznesenog, tuženik predlaže sudu da tužbu odbaci odnosno tužbeni zahtjev odbije kao neosnovan.

Odgovarajući na tuženikove navode iz odgovora na tužbu, tužitelji u nastavku postupka ističu da prigovor zastare tuženik obrazlaže okolnošću što je brodar spašavatelj i brodar spašenog broda ista pravna osoba, pa da bi

zahtjev tužitelja dospijevao već u momentu kada je spašavanje okončano. Ujedno, tuženik pronalazi zakonsku osnovu za svoj prigovor u specifičnom tumačenju odredaba članka 780. i 782. ZPUP.

Prije svega ustvrditi je kako spomenuta okolnost nije jedinstven slučaj kojeg zakonodavac nije predvidio, pa zbog toga ne bi trebalo stvarati posebne konstrukcije. Naime, člankom 781. ZPUP utvrđeno je da se odredbe te glave zakona primjenjuju i u slučaju spašavanja brodova istog broдача, dakle, i u predmetnom slučaju.

Nadalje, odredbe o zastari potraživanja i nagradi članova posade broда spašavatelja nalaze se u istoj glavi ZPUP i to članku 780. i 782. pa je neprieporno da se iste odredbe primjenjuju i na konkretan slučaj.

Sljedom navedenog, bez obzira na prijepornu okolnost, tužitelji su mogli podnijeti tužbu prema broдарu samo sukladno članku 780. ZPUP, a to pretpostavlja da su bila kumulativno ispunjena dva uvjeta: a) protek roka od jedne godine od dana kada je spašavanje završeno, b) broдар spašavatelja nije podnio u tom roku tužbu za isplatu nagrade za spašavanje.

Tuženik potvrđuje da je do predmetne pomorske negzode došlo 13. studenoga 1993. god., a spašavanje je završeno sljedećeg dana, 14. studenoga 1993. god.

Broдар spašavatelja nije u daljnjem roku od jedne godine podnio tužbu za isplatu nagrade.

Sljedom navedenog, oba uvjeta iz članka 784. ZPUP za podnošenje tužbe radi ostvarivanja nagrade za spašavanje obistinjena su dana 14. studenoga 1993. god., dakle prije isteka jedne godine od dana kada je ista mogla biti podnesena, sljedom čega, a sukladno odredbi čl. 782. ZPUP, potraživanje tužitelja nije zastarjelo, pa je tuženikov prigovor zastare neosnovan.

U vezi tuženikovog prigovora, prema kojem su upravo tužitelji izazvali potrebu spašavanja grtalice, tužitelji naglašavaju da iz izvatka Pravilnika nije razvidno koju problematiku Pravilnik regulira i u kakvoj je ona vezi s konkretnim slučajem.

Nadalje, izgleda da je tuženik citiranjem raznovrsnih općenitih odredbi htio stvoriti dojam objektivne odgovornosti rukovoditelja gradilišta - tužitelja pod 1. za svaku štetu koja se dogodi na gradilištu. Međutim, odgovornost tužitelja za štetu pored ostalih uvjeta pretpostavlja dokazanu krivnju i uzročno posljedičnu vezu.

Što se tiče krivnje tužitelja pod 1., potrebno je navesti da radnik koji u radu, odnosno u vezi s radom, namjerno ili iz krajnje nepažnje prouzroči štetu, odgovara organizaciji za tu štetu prema načelu dokazane krivnje, o čemu je sudska praksa nedvojbeno zauzela stajalište. Štoviše, člankom 47. Pravilnika previdena je općenita odgovornost osobe koja se namjerno ili iz krajnje nepažnje ogriješi (a ne ogлуši) o propisane ili utvrđene obveze.

Tuženik nijednom riječju ne navodi konkretnu obvezu tužitelja pod 1. o koju se isti navodno ogriješio. Primjerice, čak i da je tužitelj propustio slušati vremensku prognozu, koja tvrdnja nije točna, to nije propisana obveza o koju se on navodno ogriješio.

S druge strane, tužitelj ističe da tuženikova tvrdnja o navodnom propuštanju osiguranja grtalice ne odgovara istini jer je grtalica bila na tzv. mrtvom vezu (dva veza na obali i dva veza na moru uz dva betonska sidra težine 5 t odnosno 10 t, čelična užad, rukovatelj grtalice određen za dežurstvo na grtalici, gradilištu, itd.), što je maksimalno mogući način osiguranja grtalice, a koji način osiguranja je primjenjivan i na drugim tuženikovim gradilištima. Štoviše, grtalica koja se istovremeno nalazila na tuženikovom gradilištu u Podgori, bila je na istovjetan način vezana (osigurana) i nije bila prebačena u luku.

Potrebno je ukazati na okolnost da je rukovoditelj tuženikovog plovnog parka supotpisao zapisnik o predmetnoj pomorskoj nezgodi potvrđujući time da su od strane tužitelja pod 1. poduzete sve potrebite radnje na osiguranju predmetne grtalice.

Isto tako, tvrdnja da na gradilištu nije bilo nikoga apsurdna je i netočna, jer je i sam tuženik u odgovoru na tužbu naveo da je na samoj grtalici bila jedna osoba (dežurni tuženikov zaposlenik D.B. - inače zaposlen baš na radnom mjestu rukovatelja grtalice).

Konačno, tvrdnja da bi tužitelj pod 1. dopustio posadi motornog čamca "Hrid" odlazak u Split potpuno je bespredmetna, budući su oni radili na gradilištu u Podgori, pa im je odlazak u Split mogao odobriti isključivo rukovoditelj gradilišta u Podgori.

Slijedom navedenog, tužitelji ističu da u opisanim radnjama tužitelja pod 1. nema elemenata za tvrdnju kako je isti postupao s krajnjom nepažnjom, već štoviše, izlažući se pogibelji spašavao je tuženikovu imovinu. Naime, krajnja nepažnja postoji onda kada je štetnik u svom postupanju zanemario i onakvu pažnju koja se može i mora očekivati od svakog čovjeka prosječnih

Nadalje, znakovita je činjenica što tuženik u vezi predmetnog događaja protiv tužitelja pod 1. nije vodio disciplinski postupak niti postupak za utvrđivanje štete, što je neprijeporan dokaz da u njegovim radnjama ni tuženik nije nalazio propuste ili protupravne radnje, a ni krajnju nepažnju, već tuženik naknadno pokušava konstruirati krivnju tužitelja pod 1. isključivo radi izbjegavanja plaćanja nagrade za spašavanje.

Što se tiče uzročno-posljedične veze između radnji, odnosno navodnih propusta tužitelja pod 1. i izazvane potrebe za spašavanjem, koju nastoji konstruirati tuženik, tužitelji ukazuju da je pravno relevantni uzrok štete onaj štetni događaj čijem redovnom učinku odgovara konkretna šteta. Isto tako, ako između nepropisne radnje i nastanka štete nema uzročne veze,

onda ne postoji niti podijeljena odgovornost. Dakle, postavlja se pitanje koja je to radnja ili propust tužitelja pod 1. koja je u svom redovnom učinku dovela do konkretne štete.

Očito je da opisani način osiguranja grtalice nije takva radnja, jer je kod istovremenog gotovo istovjetnog načina siguranja grtalice u susjednoj Podgori uz iste vremenske uvjete izostao nastanak bilo kakve štete.

Neprijeporno je da takve radnje tužitelja pod 1. nije bilo, slijedom čega jasno proizlazi da on nije svojom krivnjom izazvao potrebu spašavanja grtalice, pa time ne postoji pravna osnova za smanjenje nagrade sukladno članku 774. ZPUP. Krivnju tužitelja pod 2. i 3. tuženik neosnovano temelji na odredbi članka 76. Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima, jer da bi oni navodno postupili suprotno zakonskoj obvezi da se na brodu u luci mora nalaziti onoliko članova posade koliko je potrebno da se u slučaju opasnosti može manevrirati brodom.

Tužitelji navode da je "Hrid", sukladno članku 6. stavak 1. točka 10. ZPUP čamac, a ne brod. Isto tako neprijeporno je da na motornom čamcu "Hrid" nisu postojali uvjeti za 24-satno dežurstvo, jer isti nije opremljen krevetima, kuhinjom i sl., a posebice je potrebno istaknuti da tuženik tužiteljima pod 2. i 3. nije nikada isplaćivao naknadu za takva dežurstva, pa je bespredmetnost takvog prigovora očita sama po sebi.

Čak i kada bi se zanemarili gornji detalji, ponovno se postavlja ključno pitanje uzročno posljedične veze između navodne radnje (propusta tužitelja pod 2. i 3.) i nastale potrebe spašavanja, navodeći kao razlog tome njihov boravak u Splitu tijekom vikenda, bez kojeg potrebe za spašavanjem ne bi bilo.

Nije jasno zbog čega bi tužitelji pod 1. i 2., koji su bili zaposleni na gradilištu u Podgori, gdje se nalazio i motorni čamac "Hrid", bili u Tučepima.

Notorna je činjenica da se iz luke u Podgori ne vide ni Tučepi, ni gradilište u Tučepima, pa je razvidno da je takva konstrukcija uzročno-posljedične veze neodrživa i bespredmetna, iz čega slijedi isti zaključak kao i kod tužitelja pod 1., a to je da ni tužitelji pod 2. i 3. nisu svojom krivnjom izazvali potrebu spašavanja grtalice, pa stoga niti u odnosu na njih nema osnova za smanjenje ili neisplatu nagrade za spašavanje.

Slijedom navedenog, tužitelji predlažu sudu da usvoji tužbeni zahtjev u cijelosti.

Tuženik u podnesku od 17. rujna 1997. god. ističe da je spašavanje prema zakonskoj definiciji samo ona djelatnost koja je imala koristan rezultat. O korisnom rezultatu govori se kada je opasnost uklonjena djelatnošću (akcijom) spašavatelja. Međutim, iz vještva trgovačkog društva "Conmar d.o.o." zaprimljenim kod suda 8. kolovoza 1997. god. nedvojbeno proizlazi da je

tegljač "Hrid" po svojim maritimnim osobinama (125 kW snage stroja) primjeren za posluživanje grtalice samo po lijepom vremenu, dok je za spašavanje grtalice u vremenskim prilikama kakve su bile u vrijeme kritičnog događaja bio potreban mnogo jači tegljač, snage motora od barem 500 kW, dakle barem četiri puta jači tegljač.

Polazeći od daljnjeg utvrđenja da je rezultat spašavanja grtalice bio uspješan samo zato jer je opala jačina vjetrova, tuženik zaključuje da je posljedica takvog utvrđenja izostanak pravne osnove za ostvarenje prava tužitelja na traženu nagradu za spašavanje. Naime, uklanjanje opasnosti od grtalice nije posljedica aktivnosti spašavatelja - tužitelja, već je ono isključivo posljedica poboljšanja vremenskih uvjeta - pada jačine bure.

Stoga sama činjenica požrtvovnog ponašanja tužitelja i njihovo izlaganje pogibelji u konkretnom slučaju nije odlučna za ostvarenje prava na nagradu za spašavanje, jer pravna pravila objektivnog prava samo uz takvo njihovo ponašanje ne vezuju nikakav pravni učinak - postanak pravnog odnosa iz kojeg bi proizlazilo ostvarenje tužbom traženog prava.

U tijeku postupka izveden je dokaz pregledom cjelokupne dokumentacije priložene u spisu, posebice pisanih nalaza i mišljenja triju sudskih vještaka na okolnost utvrđenja tržišne vrijednosti grtalice "Duba" i njezine opreme u 1993. god.- "Conmara d.o.o." Split, "Hrvatskog registra brodova", Split i "Globmara Ltd.", Split, zatim pisanog nalaza i mišljenja "Conmara d.o.o", Split na okolnost određenja sigurnosti veza grtalice u Tučepima, utvrđenja vremenskih uvjeta u vrijeme spašavanja i ocjene radnji poduzetih od strane tužitelja pri spašavanju grtalice.

Trgovački sud u Splitu je tužbeni zahtjev ocijenio djelomično osnovanim, presudivši da je tuženik dužan na ime nagrade za spašavanje isplatiti tužiteljima iznos od 76.705,37 Kn sa zakonskom zateznom kamatom koja teče od 1. studenog 1995. do isplate. Sud je odbio tužbeni zahtjev u dijelu više zatraženom za iznos od 253.294,63 Kn s pripadajućim kamatama.

U obrazloženju ovaj sud navodi da među strankama nije prijedporan događaj u morskome akvatoriju pred Tučepima koji se dogodio 13. i 14. studenoga 1993. god., kojom prilikom su uslijed olujne bure popucali vezovi grtalice "Duba" vezane uz obalu na gradilištu u Tučepima na kojemu je tuženik izvodio radove, između ostalog i uz pomoć ove grtalice. Neprijeporno je da je grtalica potom otplovila od obale zajedno s grtaličarem na njoj, te da su akciju njenog prihvaćanja i tegljenja do luke u Podgori, uz djelomičnu pomoć lučkog kapetana iz Makarske i posade kočarice, izveli tužitelji pod vodstvom tužitelja pod 1.

Među strankama nije prijedporan niti tijek događanja vezan za akciju spašavanja niti vremenske prilike u kojem je spašavanje izvedeno, kao niti uloženi naponi, vrijeme trajanja akcije i izloženost pogibelji tužitelja.

Među strankama je prijedorno prije svega je li u konkretnom slučaju protekao zastarni rok za utuženje tražbine nagrade za spašavanje.

Nadalje, prijedorno je jesu li radnje tužitelja kao spašavatelja uopće proizvele koristan rezultat ili je isti isključivo posljedica poboljšanja vremenskih uvjeta - opadanje snage vjetrova, a prijedorno je i to je li postupanje odnosno propuštanje tužitelja u uzročno-posljedičnoj vezi s nastankom predmetne pomorske nezgode, a samim time prijedorno je jesu li upravo tužitelji doprinijeli nastaloj potrebi spašavanja grtalice. Dakle, među strankama prijedorno je pravo tužitelja na traženu nagradu za spašavanje, drugim riječima prijedorna je i osnovanost i visina tužbenog zahtjeva.

Prigovor zastare

Ovdje prije svega treba raspraviti o tuženikovom prigovoru zastare tražbine tužitelja za isplatu nagrade za spašavanje.

Kako se predmetna nezgoda dogodila u 1993. god., pri suđenju u ovom sporu valja primijeniti odredbe tada važećeg ZPUP.

Člankom 782. st. ZPUP bilo je propisano da potraživanja za isplatu nagrade za spašavanje zastarijevaju nakon proteka dvije godine od dana kada je spašavanje završeno.

Spašavanje grtalice "Duba" započelo je u noći 13. studenog 1993. god., a završilo je sutradan, 14. studenog 1993. god. oko 12,00 sati.

Potraživanja članova posade navedena u čl.780. ZPUP zastarijevaju nakon proteka jedne godine (čl. 782. st. 2. ZPUP).

Člankom 780. ZPUP bilo je propisano da svaki član posade broda spašavatelja može nakon proteka roka od jedne godine od dana kad je spašavanje završeno tužbom prema brodaru spašenog broda ostvariti nagradu za spašavanje u dijelu koji predstavlja njegov udio u toj nagradi, ako brodar spašavatelja nije podnio u tom roku tužbu za isplatu nagrade za spašavanje.

Dakle, pravo na nagradu ima brodar čiji je brod s kojim je poduzeto spašavanje i članovi posade toga broda - u pravilu brodarevi zaposlenici. U konkretnom slučaju, članovi posade tuženikovog tegljača "Hrid" - broda spašavatelja - bili su tužitelji pod 2. i 3., a oni su ujedno bili i jesu i danas, tuženikovi zaposlenici. I tužitelj pod 1. bio je u konkretnom slučaju, a za vrijeme akcije spašavanja grtalice, član posade broda spašavatelja u širem smislu.

Kako su i brod spašavatelj "Hrid" i spašena grtalica vlasništvo istoga brodara - tuženika, sasvim je jasno da tuženik kao brodar broda spašavatelja u roku od jedne godine od dana kada je spašavanje završeno, nije tražio nagradu za spašavanje od samog sebe (čl. 780. ZPUP). Međutim, mišljenje je ovog suda da ova okolnost nije zaprekom da članovi posade broda spašavatelja zatraže od tuženika kao brodara spašenog broda (grtalice) i ujedno od njihovog poslodavca, nagradu za spašavanje.

Naime, zastarni rok za potraživanje ove nagrade, neovisno o tome što je ovdje od samog početka bilo jasno da tuženik kao brodar i broda spašavatelja i spašenog broda, neće tražiti nagradu od samog sebe, zastarijeva također nakon proteka godine dana, a taj rok teče nakon što je protekao rok od godine dana u kojem brodar može tražiti nagradu (čl. 780. i čl. 782. st. 2. ZPUP). Na taj način i potraživanje isplate nagrade za spašavanje članova posade broda spašavatelja zastarijeva u naravi tek nakon proteka dvije godine od dana završenog spašavanja.

Kako je spašavanje grtalice "Duba" završeno 14. studenoga 1993. god., a predmetna tužba podnesena dana 13. studenoga 1995. god., to je jasno da su svi tužitelji podnijeli tužbu za isplatu nagrade za spašavanje prije isteka zastarnog roka od dvije godine nakon završenog spašavanja. Naime, oni su to mogli bez posljedica nastupanja zastarnog roka učiniti sve do isteka dana 14. studenoga 1995. god. Slijedom navedenog, jasno je da je tuženikov prigovor zastare tužiteljevog potraživanja za isplatu nagrade za spašavanje neosnovan (prigovor zastare je prigovor materijalno-pravne naravi).

Pravna svrha i osnova nagrade za spašavanje

Svrha nagrade za spašavanje je kompenzirati spašavateljima troškove i oštećenja kojima su bili izloženi, ali i platiti im za zalaganje i postignuti uspjeh, odnosno općenito stimulirati potencijalne sudionike u budućim akcijama spašavanja ljudi i imovine.

Odredbe II. Glave ZPUP koja nosi naziv "Spašavanje" primjenjivale su se na spašavanje osoba, brodova i stvari s tih brodova na moru i unutrašnjim vodama (čl. 767. st. 1. ZPUP). Pod spašavanjem razumijeva se i pružanje pomoći (čl. 767. st. 2 ZPUP).

Odredbe navedene glave ZPUP primjenjuju se na svaki plovni objekt bez obzira na njegovu namjenu ... (čl. 768. st.1 ZPUP), dakle i na pomorske tehničke plovne objekte (čl. 6. st. 1. t. 9. ZPUP) među koje se svrstava i grtalica "Duba".

Za spašavanje osoba ne pripada nagrada (čl. 769. ZPUP). Stoga spašavanje grtaličara u konkretnom slučaju nije od značaja za donošenje odluke o predmetu spora.

Odredbe ZPUP koje se odnose na nagradu za spašavanje primjenjuju se i u slučaju spašavanja između brodova istoga nositelja prava raspolaganja brodom odnosno vlasnika ili brodara (čl. 781. ZPUP), kakav je i ovdje slučaj, jer su i brod i spašena grtalica vlasništvo istog brodara - tuženika.

Koristan rezultat pri spašavanju osnovni je uvjet stjecanja prava na nagradu (izražava se obično engl. izrazom "*No cure - no pay*", čl. 770. st. 1. ZPUP), a vrijednost spašene imovine krajnja je granica (eventualne) nagrade (čl. 770. st. 2 ZPUP).

Kako stranke nisu sklopile ugovor o spašavanju grtalice i stvari s grtalice o visini nagrade (i naravno uopće o pravu na nagradu) odlučuje sud (čl. 772. st. 1. ZPUP).

Elementi za utvrđivanje nagrade za spašavanje

Pored stupnja postignutog uspjeha, sud pri utvrđenju visine nagrade za spašavanje uzima u obzir:

- zalaganje i zasluge spašavatelja;
- opasnost u kojoj su se nalazili spašavani brod, osobe i stvari s broda;
- opasnost kojoj su se nužno izložili spašavatelji i njihov brod;
- upotrijebljeno vrijeme;
- troškove, pretrpljenu štetu, rizik odgovornosti i druge rizike spašavatelja;
- vrijednost sredstava izloženih riziku;
- specijalnu opremljenost broda spašavatelja;
- vrijednost spašenog broda i stvari s broda;
- svotu vozarine i prevoznine (čl. 772. st. 1. ZPUP).

Naprijed izneseni elementi u teoriji pomorskog prava nazivaju se *pozitivnim elementima ili kriterijima* za utvrđenje nagrade.

Kako smo već naveli, najvažniji kriterij za utvrđenje nagrade je postignut uspjeh u spašavanju. Drži se da spašavateljima već i u slučaju djelomičnog uspjeha pripada nagrada, naravno razmjerno umanjena.

Pod zalaganjem razumijeva se požrtvornost, brzina, elan, organiziranost i ustrajnost koje su spašavatelji iskazali prilikom spašavanja. Ovdje se također svrstavaju i dugotrajan i naporan rad, noćni rad, izlaganje hladnoći, vlazi, vjetru i sl., jednom riječju sve okolnosti koje su otežavale spašavanje i zahtijevale od spašavatelja maksimalno zalaganje.

Zasluge spašavatelja promatraju se kroz ocjenu njihovog doprinosa spašavanju. Primjerice je li njihova uloga u spašavanju bila presudna ili samo pomoćna.

Opasnost u kojoj su se nalazili spašavani brod, osobe i stvari s broda i koja je dala povoda spašavanju, mora biti ozbiljna, neposredna i stvarna. Stupanj opasnosti koja prijeto može varirati od opasnosti za određenim oštećenjem spašavane imovine, pa do opasnosti za njenim potpunim uništenjem. Kod procjene opasnosti uzima se u obzir i opasnost od štete koja bi nastupila da spašavanje nije uspjelo.

Za opasnost kojoj su se nužno izložili spašavatelji i njihov brod, u najvećoj mjeri vrijede postavke iznijete u vezi sa spašanim brodom i osobama.

Opasnost za brod i stvari s broda redovno se projenjuje dovođenjem u vezu s njihovom vrijednošću.

Element upotrijebljenog vremena pri spašavanju govori dostatno sam po

sebi. Duže aktivno vrijeme potrebno za okončanje akcije spašavanja, naravno, pozitivno se odražava na visinu nagrade za spašavanje.

Troškove, pretrpljenu štetu, rizik odgovornosti i druge rizike spašavatelja kao kriterije za odmjeravanje nagrade treba shvatiti uvjetno. Pozitivno će djelovati na nagradu ukoliko ih se ocijeni opravdanim i potrebitim u danim okolnostima.

Vrijednost sredstava izloženih riziku i specijalna opremljenost broda koji je spašavao. Samo potrebna i opravdano primijenjena sredstva i oprema spašavatelja utječe povoljno na visinu nagrade. Profesionalni spašavatelji zbog svoje brzine i vještine pri spašavanju upravo po ovoj osnovi često pred sudovima postižu nagradu u razmjerno većem iznosu od slučajnih spašavatelja.

Vrijednost spašenog broda i stvari s broda u vrijeme i na mjestu gdje je spašavanje dovršeno samo je jedan od kriterija za određivanje nagrade kojem sudska praksa različitih pomorskih država ne pridaje podjednak značaj.

Kriterij koji se odnosi na svotu vozarine i prevoznine ovdje zbog razumljivih razloga nije razmatran.

Pored pozitivnih elemenata za utvrđenje nagrade za spašavanje postoje i *negativni elementi ili kriteriji*.

Sud može smanjiti nagradu ili odrediti da spašavateljima ne pripada nagrada za spašavanje broda ili stvari s broda ako su spašavatelji svojom krivnjom izazvali potrebu spašavanja ili ako su pri spašavanju izvršili krađu, utaju ili prijevaru (čl. 774. ZPUP).

Spašavatelj koji se upustio u spašavanje broda ili stvari s broda protiv izričite i razumne zabrane zapovjednika broda ili nositelja prava raspolažanja brodom odnosno vlasnika ili brodara spašavanog broda, nema pravo na nagradu (čl. 775. ZPUP).

Zadaća ovog suda u konkretnom slučaju je ocijeniti postojanje i kvalitetu pozitivnih i negativnih kriterija za određivanje nagrade za spašavanje, ocjenjujući ih pojedinačno i u uzajamnoj vezi, a vodeći računa o svim tuženikovim prigovorima vezanim za prava i dužnosti tužitelja kao spašavatelja na njihovim radnim mjestima i u tom smislu njihovom odnosu, pravima, obvezama i dužnostima prema grtalici kao objektu spašavanja u ovom slučaju.

Kod neprijeporne činjenice da su na strani spašavatelja sudjelovala sva trojica tužitelja, u ovom postupku valjalo je kod utvrđenja prava na nagradu za spašavanje i njene visine ocijeniti objektivno i doprinos spašavanju svakog od njih pojedinačno.

Ovdje je prije svega potrebno otkloniti svaku sumnju u koristan rezultat spašavanja grtalice "Duba", koju izražava tuženik u tijeku postupka i vezu-

je ga isključivo uz činjenicu pada snage vjetra, nakon čega su tužitelji prema tuženiku u naravi samo odteglili grtalicu do obale. Sama činjenica što su tužitelji pristupili spašavanju grtalice pomoću broda ("Hrid" je brod dužine 13 m, a ne čamac kako to tvrde tužitelji) nedovoljne snage motora za tegljenje u vremenskim uvjetima u kojima je akcija spašavanja započela, ne čini akciju spašavanja bezuspješnom.

Naime, brod "Hrid" kojim je akcija spašavanja započeta i dovršena, bio je najbliži raspoloživi brod koji su spašavatelji mogli dobiti u ovu svrhu. Svaka druga mogućnost, primjerice angažiranje tuženikovog snažnijeg tegljača "Klis" iz Splita ili tegljača trgovačkog društva "Brodospas" specijaliziranog za spašavanje na moru, također iz Splita ili Ploča, bilo bi zbog udaljenosti mnogo sporije i zbog toga bi možda značilo pomoć koja bi stigla prekasno, a ono što je sasvim sigurno, takve mogućnosti, posebice one angažiranjem "Brodospasa", zahtijevale bi snošenje daleko viših troškova.

Nedostatna snaga motora broda "Hrid" za tegljenje grtalice uz snažni vjetar i more kakvi su bili u konkretnom slučaju, imali su za posljedicu isključivo duže trajanje spašavanja, koje je potrajalo sve do smirivanja jačine vjetra i mora, čija snaga tada više nije bila zaprekom motoru broda "Hrid" da odtegli grtalicu do obale. Do tog trenutka spašavatelji su uz pomoć broda "Hrid" održavali grtalicu na dovoljno sigurnoj udaljenosti od obale, za koju svrhu su raspolagali dostatnom snagom motora. U suprotnom, velika je vjerojatnost da bi grtalica nošena vjetrom i valovima slobodno otplovila do sjeverne obale otoka Hvara uz veliku izglednost njenog oštećenja nasukanjem ili potpunim uništenjem, na što ukazuje sudski vještak "Conmar d.o.o." Split u pisanom vještvu zaprimljenom kod ovog suda 8. kolovoza 1997.

Dakle, sud drži utvrđenim da su tužitelji prilikom spašavanja grtalice postigli koristan rezultat. Uspješnost spašavanja s obzirom na od strane tužitelja procijenjenu vrijednost izgubljene opreme grtalice od 10.000 DEM, kojoj tuženik za trajanja pristupka nije prigovorio, sud procjenjuje s također 98% (1,97% čini iznos od 10.000 DEM u odnosu na u ovom postupku prihvaćenu vrijednost grtalice od 508.610 DEM, o čemu će niže biti više riječi).

Kod utvrđenja korisnog rezultata spašavanja poduzetnog od strane tužitelja, kao uvjeta bez kojeg nije moguće ostvariti pravo na nagradu za spašavanje (čl. 770. ZPUP), valjalo je prije svega pristupiti utvrđenju eventualnog postojanja negativnih elemenata za utvrđenje nagrade na njihovoj strani.

Ocjena negativnih elemenata za utvrđenje nagade za spašavanje

Negativni element iz čl. 775. ZPUP u konkretnom slučaju nije ostvaren jer su tužitelji akciju spašavanja grtalice poduzeli uz odobrenje tuženikovog tadašnjeg generalnog direktora.

Kako je ranije već navedeno, sud može smanjiti nagradu ili odrediti da spašavatelju ne pripada nagrada za spašavanje broda ili stvari s broda, ako su spašavatelji svojom krivnjom izazvali potrebu spašavanja (čl. 774. ZPUP).

Tuženik u tijeku cijelog postupka ukazuje da su upravo tužitelji svojim propuštanjem prouzročili potrebu za spašavanjem grtalice. Tužitelj pod 1. stoga što je kao rukovoditelj gradilišta u Tučepima bio odgovoran za sigurnost ljudstva, strojeva i opreme na gradilištu, te što je bio dužan poduzeti sve radnje potrebite radi izbjegavanja štetnih posljedica za osobe i materijalna sredstva. On je i pored takvih zaduženja propustio pratiti vremensku prognozu i na taj način propustio je na vrijeme poduzeti radnje na osiguranju grtalice, uključujući i mogućnost njenog premještanja u sigurnu luku. Štoviše, tužitelj pod 1. ostavio je gradilište, strojeve i opremu bez nadzora čitav vikend i ujedno dopustio posadi broda "Hrid" napuštanje broda radi odlaska kući, čime je iskazao krajnju nepažnju.

Prema tuženiku, tužitelji pod 2.i 3. su, protivno zakonskoj obvezi, tijekom vikenda napustili brod "Hrid", čime su uskratili mogućnost da potreba za premještanjem grtalice bude uočena i poduzeta na vrijeme.

Ovdje je zanimljivo, ali, istina, i sasvim prirodno u slučajevima ovakve vrste, da su svi sudionici predmetne nezgode otklonili od sebe odgovornost za stanje u kojem se našla grtalica i koje je izazvalo potrebu za njenim spašavanjem.

Tužitelj pod 1. otklanja od sebe odgovornost i tijekom postupka se držao kao da predmetna nezgoda, izuzev u dijelu spašavanja, s njim nema nikakve veze. Ovo svoje držanje pravda činjenicom što on osobno, kao rukovoditelj gradilišta, nije mogao odlučiti o angažiranju čuvarske službe na gradilištu, izuzev grtaličara na grtalici, kako je to konačno bilo i uobičajeno na tom i na drugim tuženikovim gradilištima.

I grtaličar u svom iskazu ističe da on nije odgovoran za sigurnost grtalice. On je bio zadužen samo za rukovanje bagerom na grtalici, a za njenu sigurnost zadužen je mornar kojeg na grtalici nije bilo.

Čak i rukovoditelj tuženikovog plovnog parka otklanja od sebe odgovornost za nastanak predmetne nezgode. Naime, prema njemu, njegova odgovornost za plovilo prestaje isporukom traženog plovila na gradilište. O dolasku plovila na gradilište odgovornost za njega u cijelosti preuzima rukovoditelj gradilišta. Iz njegovog iskaza može se zaključiti da se radi o osobi koja se itekako razumije u plovila i prilike na moru, pa je sasvim izvjesno da ga tuženik nije angažirao da bi sjedio u svom uredu u Stinicama i očekivao telefonski poziv s gradilišta isključivo radi izdavanja naloga za upućivanje zatraženog plovila na gradilište. Postavlja se pitanje zašto su baš u njegov ured svakodnevno stizala vremenska izvješća, a ne i na svako od gradilišta pojedinačno. Zasigurno nisu pristizala radi razbibrige, već da bi

rukovoditelj plovnog parka u svako doba znao kakvo se vrijeme sprema i kako bi sukladno tome mogao pojedina gradilišta upozoriti na pojačane mjere opreza u svezi sigurnosti pojedinih plovila. Rukovoditelj plovnog parka ne samo što to nije učinio u konkretnom slučaju već je i pored prognoze o jakoj buri i on osobno napustio Split.

U tužnikovom Katalogu opisa poslova i radnih zadataka iz 1990. god. stoji da rukovoditelj gradilišta, pored ostalog, samostalno rukovodi organizacijom izvođenja građevinskog kompleksa..., vrši stalnu kontrolu nad radom strojeva ..., odgovara za provođenje mjera sigurnosti na radu.

Člankom 47. tužnikovog Pravilnika o zaštiti na radu i zaštiti od požara iz 1990. god. propisano je da se odgovornim radnikom u smislu ovog Pravilnika smatra svaka osoba u poduzeću kojoj je povjeren određen djelokrug poslova i radnih zadataka, a koja se namjerno ili iz krajnje nepažnje, činjenjem ili propustom ogriješi o propisane ili ovim Pravilnikom utvrđene obveze iz zaštite na radu ..., pa iz takvog postupanja proistekne štetna posljedica odnosno opasnost od nastupanja štetnih posljedica za druge osobe ili materijalna sredstva.

Člankom 71. navedenog Pravilnika propisano je da provođenje zaštite na radu i zaštite od požara u organizacijskim jedinicama organiziraju i osiguravaju rukovoditelji organizacijskih jedinica i neposredni rukovoditelji....

Člankom 94. st. 1. redak 1. Pravilnika odgovornom osobom za provođenje mjera normativa zaštite na radu i zaštite od požara na privremenim gradilištima, radilištima i pogonima i dr. (privremenim organizacijskim jedinicama) određen je, imedju ostalih, i rukovoditelj privremene organizacijske jedinice.

Sadržaj navedenih odredbi, a već i samo životno iskustvo i pravila logičnog mišljenja, jasno upućuju na zaključak o odgovornosti rukovoditelja gradilišta za sigurnost zaposlenika, strojeva i opreme na gradilištu. Nije teško zaključiti da se ta odgovornost proteže kako za vrijeme neposrednog obavljanja radova na gradilištu tako i za vrijeme mirovanja radnih aktivnosti - odmora.

Tužitelj pod 1. je i pred ovaj konkretni nadolazeći vikend, dana 12. studenoga 1993., u petak nakon 12,00 sati, odlučio dopustiti svim zaposlenicima koji rade na gradilištu da slobodno odu svojim kućama na odmor, kako je to bilo i inače uobičajeno na gradilištu u Tučepima i na drugim tužnikovim gradilištima. Jednako je učinio i rukovoditelj susjednog tužnikovog gradilišta u Podgori R.B. u odnosu na zaposlenike za koje je on zadužen.

Gradilište u Tučepima bilo je otvoreno (bez ograde), ali i pored toga oči- jenjeno je da nema potrebe za organiziranjem čuvarske službe, o čemu je odluku mogla donijeti isključivo tužnikova uprava.

Na gradilištu, točnije na grtalici "Duba", zadržao se samo jedan zaposlenik, grtaličar, koji je i inače svakog vikenda ostajao na grtalici na kojoj je i stanovao i tako ujedno ostvarivao veći broj prekovremenih sati. Premda rezultati predmetnog postupka ukazuju da je i na tuženikovom gradilištu u Podgori za vrijeme istog vikenda ostao dežuran samo jedan zaposlenik, također grtaličar, nije isključeno da bi gradilište u Tučepima za trajanja ovog vikenda ostalo bez i jednog dežurnog zaposlenika da kojim slučajem nisu raspolagali grtaličarem koji, stječe se dojam, nije bio dežurni gradilišta, već je u naravi stanovao na grtalici jer naprosto nije imao gdje drugdje poći niti vikendom niti radnim danima.

Tužitelj pod 1. i pored toga što potvrđuje da je bio upoznat s najavom jake bure, koje saznanje nije stekao od tuženikove nadležne službe zadužene za vozni park, nije smatrao potrebitim na gradilištu zadržati bilo koga drugog izuzev grtaličara, a niti poduzeti neke druge mjere u svrhu osiguranja grtalice. Brigu o grtalici u cijelosti je prepustio grtaličaru.

Grtaličar, premda se iz njegovog iskaza stječe dojam da zna i posao vezan za vezivanje i siguran vez grtalice, očito svoju ulogu nije shvatio ozbiljno i pored dodatnih upozorenja o predstojećem vremenu danog mu od tužitelja pod 2. i 3. On je jedno vrijeme čak i napustio grtalicu radi odlaska u grad. Sigurno se nije radilo samo o desetak minuta jer se vrijeme do njegovog povratka iz grada toliko pogoršalo se jedva ukrcao na grtalicu, pri čemu su valovi uništili pomoćni čamac, a on nije mogao više ništa učiniti. Sve što je mogao učiniti trebao je učiniti ranije.

Nadalje, tuženik je na grtalicu "Duba", kako je to pravilno uočio vještak "Conmar d.o.o." u pisanom vještvu zaprimljenom 8. kolovoza 1997. god., a što je razvidno iz upisnog lista grtalice, morao ukrcati zapovjednika i mornara kao članove posade broda. Zapovjednik i mornar su stručne osobe vične pomorstvu, koje bi u svako doba znale što poduzeti s grtalicom u svrhu njenog osiguranja od predstojećeg nevremena, a zapovjednik je ujedno i odgovorna osoba za sigurnost broda - tehničkog plovnog objekta čiji je zapovjednik.

Naime, grtalica se kao pomorski tehnički plovni objekt također smatra pomorskim brodom namijenjenim za obavljanje tehničkih radova (čl. 6. st. 1. t. 9. ZPUP), a na brodu se, kad se nalazi u luci, mora nalaziti onoliko članova posade koliko je potrebno da se u slučaju opasnosti može manevrirati brodom tako da se omogući njegovo spašavanje (čl. 76. st. 1. Zakona o pomorskom i vodnom dobru, lukama i pristaništima koji je u ovo vrijeme bio na snazi (Narodne novine broj 19/74, 137/95, 17/77 i 18/81, nastavno ZPVDLP).

Tuženik je očito, uštede radi, a cijeneći činjenicu da je grtalica veoma statično plovilo, svjesno propustio ukrcati na nju odgovarajuće članove

posade - stručne osobe, već je brigu o grtalici prepustio osobi koja isključivo rukuje bagerom na grtalici i koja sasvim slučajno zna ponešto o pomorstvu, ali joj to znanje, na što ukazuje predmetni slučaj, nije bilo od koristi.

Člankom 79. st. 1. ZPVDLP, bilo je propisano da se na brodu (tehničkom plovnom objektu) u raspredi, na popravku i prepravku, dok se nalazi u luci, odnosno pristaništu ili sidrištu, mora nalaziti i danju i noću određeni broj stražara. Broj i sastav stražara te stupanj njihova stručnog obrazovanja određuje kapetanija za svaki posebni slučaj (čl. 79. st. 2. ZPVDLP).

Dakle, grtalica "Duba" mogla je biti bez posade samo u raspredi ili za vrijeme dok se nalazi na popravku ili prepravku, ali onda samo uz određeni broj stručno osposobljenih stražara, kakvim se grtaličar (bagerist) sasvim sigurno ne može smatrati.

Da je tuženik na grtalicu ukrcao zapovjednika i mornara, njen zapovjednik bi se zasigurno pobrinuo za njenu sigurnost bilo pojačavanjem vezova (na grtalici je bilo još dovoljno konopa za tu svrhu: iskaz grtaličara kao svjedoka). Osim toga, zbog udaljenosti grtalice od obale u vrijeme njenog priveza uz obalu na gradilištu u Tučepima (oko 17 m od obale) jedan čovjek nije mogao efikasno i brzo po potrebi pojačati vez (nužna upotreba pomoćnog čamca za prijenos konopa s grtalice na obalu: iskaz grtaličara, pisano vještvo "Conmara d.o.o."). Naime, u konkretnom slučaju popucali su upravo konopi kojima je grtalica bila vezana na obali, pa je bilo u najmanju ruku nužno pojačati vezove novim konopima prema obali. Te radnje zasigurno bi na vrijeme i na stručan način mnogo lakše obavili članovi posade zaduženi za sigurnost grtalice da su bili ukrcani na nju.

U svakom slučaju, zapovjednik grtalice, da je bio ukrcan na nju, kao stručna osoba znao bi procijeniti bi li pojačanje obalnog veza grtalice uz očekivanu snagu vjetra imalo svrhe ili bi bilo potrebno na vrijeme premjestiti grtalicu na drugi siguran vez ili u najbližu za nju pogodnu luku.

Opisanim propuštanjem, tuženik je izravno doprinjeo nastanku potrebe za spašavanjem grtalice "Duba".

Nadalje, tuženikov rukovoditelj plovnog parka i njegov zamjenik nisu baš ništa poduzeli glede odašiljanja upozorenja gradilištima o predstojećim vremenskim uvjetima ili davanja preporuka o odgovarajućem načinu osiguranja plovnih objekata koji će biti izloženi predstojećoj jakoj buri. Ovo je posebice važno kod činjenice da je i njima, kao stručnim osobama, sigurno bilo dobro poznato da su sva tuženikova gradilišta, kako je to bilo i uobičajeno, vikendom bez zaposlenika i bez čuvarske službe, kao i da grtalice nemaju ukrcane stručne članove posade ni stručno osposobljene čuvere.

I konačno, ni mjesta na obali za vezivanje konopa s grtalice na gradilištu u Tučepima nisu bila primjerena. Prema navodima svjedoka, rukovoditelja tuženikovog plovnog parka i svjedoka grtaličara, za sigurno vezivanje grta-

lice na obali na gradilištu u Tučepima trebale su biti iskopane rupe u zemlji u koje bi se postavio odgovarajući željezni profil pogodan za vezivanje konopa, a potom bi se u te rupe nalio beton.

Procjenu o sigurnom mjestu za vezivanje i sigurnost sveukupnog veza grtalice sasvim sigurno nije bio sposoban donijeti tužitelj pod 2., jer ne raspolaže takvim znanjima.

Kod takvog stanja stvari, i pored svega navedenog, sud drži utvrđenim da je tužitelj pod 1., kao rukovoditelj tuženikovog gradilišta u Tučepima, ipak propustio na zadovoljavajući način osigurati grtalicu, a s obzirom na lošu vremensku prognozu. Naime, on je, kao rukovoditelj gradilišta, sa-znanjem za predstojeću jaku buru, i pored utvrđenih tuženikovih propusta vezanih za grtalicu, bio dužan osigurati barem pojačani nadzor nad grtalicom, pa makar i od osoba koje stanuju u blizini gradilišta (koje su mu i javile za nezgodu), ako već ne i od povećanog broja dežurnih osoba na gradilištu. U tom slučaju mogao bi sukladno njihovim opažanjima na vrijeme i na odgovarajući način spriječiti nastanak predmetne nezgode, pa i korištenjem stručnih osoba u tu svrhu.

I unatoč propusta tužitelja pod 1. vezanih za sigurnost grtalice, nemoguće je ne uočiti naprijed navedene tuženikove propuste koji jednostavno "bodu oči" i to počev od onih u vezi s dopuštanjem prakse ostavljanja gradilišta bez nadzora tijekom vikenda, propuštanja ukrcaja stručnih članova posade na grtalicu zaduženih za njenu sigurnost, propuštanja uvođenja stražarske službe na gradilištu ili stručne stražarske službe na grtalici, neobavješćivanja gradilišta o lošoj vremenskoj prognozi sve do propuštanja izrade valjanog mjesta za vezivanje grtalice na obali gradilišta u Tučepima.

Tužitelj pod 2. nedvojbeno je, kao rukovoditelj gradilišta, bio najodgovornija osoba na gradilištu, ali po ocjeni ovog suda ipak valja cijeniti činjenicu da on nema nikakvih pomoračkih znanja i nije ih niti dužan imati. Ta okolnost svakako umanjuje sposobnost njegove prosudbe u vezi sa sigurnošću grtalice kao tehničkog plovnog objekta. Tuženik je, pored izbjegavanja naprijed istaknutih propusta, morao cijeniti navedenu okolnost jer se radi o trgovačkom društvu s bogatim iskustvom na moru koje posjeduje brojne manje i veće brodove i druge plovne objekte koji su se u njihovoj dugoj praksi izvođenja pomorskih radova nalazili u raznim vremenskim situacijama, na što ukazuje i loše iskustvo s potonućem jedne njegove grtalice u prošlosti.

Cijeneći iznesene propuste na strani tužitelja pod 1. te na strani tuženika, te cijeneći sve okolnosti slučaja, posebice odlučnost i požrtvornost tužitelja iskazanu pri spašavanju, te kod činjenice da posadu tuženikovog broda "Hrid" (tužitelja pod 2. i 3.) za vrijeme vikenda nije raspustio tužitelj već rukovoditelj gradilišta u Podgori, koji je bio za to jedini ovlašten (tuženik je

na taj način odgovoran što je i brod "Hrid" za vrijeme vikenda ostao bez odgovarajućeg broja članova posade potrebnog za njegovo spašavanje u slučaju potrebe), sud drži podijeljenom na jednake dijelove krivnju za nastanak potrebe za spašavanjem predmetne grtalice između tužitelja pod 1. i tuženika, uzevši u obzir nezaobilaznu odgovornost tužitelja pod 1. za ukupno stanje na gradilištu na kojem je bio rukovoditelj.

Ova podijeljena odgovornost uzet će se u obzir pri odmjeravanju visine nagrade za spašavanje u odnosu na tužitelja pod 1., a nakon što se u konkretnom slučaju ocijene svi pozitivni elementi za njeno utvrđenje.

Iz iskaza tadašnjeg tuženikovog generalnog direktora u dijelu u kojem iskazuje o razlozima zbog kojih ipak nije pokrenut disciplinski postupak protiv tužitelja pod 1. zbog kršenja obveze iz radnog odnosa, razvidno je da je tuženik u to vrijeme ocijenio sve okolnosti slučaja, posebice cijeneći mjere tužitelja pod 1. koje je poduzeo nakon ukazivanja potrebe za spašavanjem, izostanak veće štete i teške vremenske prilike koje je svjedok okarakterizirao višom silom, što samo po sebi ukazuje na ozbiljnost situacije u kojoj su se tužitelji prilikom spašavanja grtalice našli.

Uz tužitelje pod 2. i 3. sud ne vezuje negativne elemente za utvrđivanje nagrade za spašavanje. Naime, oni su u petak, 12. studenog 1993., uz dopuštenje rukovoditelja gradilišta u Podgori, napustili brod "Hrid" radi odlaska kući na vikend, kako su to uobičajeno vikendom činili. Prije odlaska u Split, i pored kršenja zakonske obveze prema kojoj brod u luci ne može ostati bez odgovarajućeg broja članova posade, ipak su na dostatan način osigurali svoj brod vezan u Podgori, istina na mjestu mnogo manje izloženom buri od onog na kojem se nalazila grtalica "Duba". Oni su, štoviše, prije dolaska u Split, premda im to nije bila dužnost, savjesno upozorili grtaličara na "Dubi" na nadolazeću jaku buru tijekom vikenda.

U opisanom postupanju tužitelja pod 2. i 3. sud ne nalazi elemente krivnje za nastanak potrebe spašavanja grtalice. Njihova zadaća bila je po potrebi opslužiti grtalicu "Duba", a njihovo matično gradilište bilo je u Podgori. Oni ni na jedan način nisu bili odgovorni za sigurnost "Dube".

Preostalo je ocijeniti pozitivne elemente za utvrđivanje nagrade za spašavanje.

Prije analize svakog pojedinog pozitivnog elementa koji je u konkretnom slučaju od značaja za utvrđenje visine nagrade za spašavanje, valja ukazati na prirodu predmetne akcije spašavanja. Naime, ovdje se ukazala potreba za spašavanjem grtalice bez vlastitog pogona čiji su vezovi popucali, pa je stoga pod djelovanjem vjetrova i valova slobodno otplutala prema otvorenom moru u pravcu Hvara. Takav položaj grtalice izjednačava se s položajem broda koji je zbog kvara ostao bez vlastitog pogona ili bez sposobnosti za manevar. Takav brod, kao i grtalica u opisanom položaju,

imaju potrebu za spašavanjem na način da ih spašavatelj odtegli u najbližu sigurnu luku.

Slijedom navedenog, grtalica je bila praktički spašena onog trenutka kad su tužitelji kao spašavatelji uspjeli konopom povezati grtalicu s brodom "Hrid", kojim su se koristili pri spašavanju, a uspješno tegljenje grtalice do obale uslijedilo je tek nakon smirivanja vjetra. Tegljenje ranije nije dalo rezultata, s jedne strane zbog umjetnog sidra na grtalici (betonski blok od 5 t koji je služio za učvršćenje plutače za koju je bila vezana grtalica uz obalu, kojeg je grtalica nošena jačinom vjetra vukla za sobom na čeličnom užetu dužine od više desetina metara i koji je priječio daljnje tegljenje čim bi dotakao morsko dno), a s druge strane zato što je brod "Hrid" nije imao motor snage dostatne za tegljenje grtalice pri takvom nevremenu.

Naprijed navedeno istaknuto je stoga što samo održavanje spašavanog plovila na moru na sigurnoj udaljenosti od obale (praćenje ugroženog broda i zadržavanje u njegovoj blizini- engl. *stand by* - i njegovo tegljenje do sigurne luke redovno pruža osnovu za nižu visinu nagrade za spašavanje nego što je to slučaj primjerice kod odsukavanja ili gašenja požara.

Ocjena pozitivnih elemenata za utvrđenje nagrade za spašavanje

Kako je uspjeh u spašavanju već utvrđen, potrebno je ocijeniti zalaganje i zasluge spašavatelja.

Zalaganje. Spašavatelji su prilikom akcije spašavanja postupali odlučno, požrtvovno i ustrajno, što potvrđuje lučki kapetan J.K., iskusni pomorac koji je i osobno dao svoj doprinos u spašavanju, i sudski vještak "Conmar d.o.o." u pisanom vještvu. Spašavanje je trajalo desetak sati i poduzeto je noću u zimskom periodu, pri čemu su tužitelji bili izloženi hladnoći, snažnom valjanju uslijed visokih morskih valova prouzročenih jakim burom na udare i do 8-9 beauforta, te morskoj prašini zbog koje su bili potpuno mokri (na sebi nisu imalu vodonepropusnu odjeću i obuću - kišne kabanice i gumene čizme). Lučki kapetan izjavljuje da je i on, koji se nalazio uz grtalicu u mnogo većem i višem brodu od broda "Hrid", i pored toga što je imao kabanicu na sebi, bio potpuno mokr uslijed djelovanja vjetra i mora, premda "praktički nije ni sudjelovao u spašavanju".

Zasluge. Tužitelji su kao spašavatelji najzaslužniji za spašavanje grtalice i njihova uloga u spašavanju je presudna. Lučki kapetan u svom iskazu navodi da su on i članovi posade kočarice "Strelica" i "Pliščivac" doprinijeli spašavanju najviše 5 do 6% dok je spašavanjem rukovodio tužitelj pod 1.

Upotrijebljeno vrijeme. Akcija spašavanja od ukrcaja tužitelja na brod "Hrid" pa do vremena u koje su dotegli grtalicu "Duba" u Podgoru, trajala je oko deset sati, od kojih je dobar dio odrađen noću.

Opasnost u kojoj su se nalazili spašavani brod, osobe i stvari s broda. O tome jasno iskazuje sudski vještak - "Conmar d.o.o." - koji navodi da je teško pretpostaviti što bi se bilo dogodilo da akcije spašavanja nije bilo. U ovom konkretnom slučaju najvjerojatnije bi se grtalica približila obali otoka Hvara koliko bi joj to dopustio lanac s utegom veza u moru. Pošto je jačina vjetra u međuvremenu opala, ostala bi tako usidrena ili bi udarala u obalu ako bi se približila obali na mjestu gdje su veće dubine, i oštetila se. Da jačina vjetra nije opala, vez u moru bi nakon hvatanja morskog dna vjerojatno pukao zbog dinamičkih udara (bura puše na mahove) i grtalica se mogla nasukati i/ili razbiti o strme stijene sjeverne obale Hvara.

Sud izneseno vještakovo mišljenje prihvaća u cijelosti kao stručno, objektivno i nepristrano. Jedino valja dodati da je u konkretnom slučaju jačina bure s vremenom doista opala, ali kako nije poznato bi li grtalica bez akcije spašavatelja, nošena vjetrom i valovima, dosegla sjevernu obalu Hvara još za trajanja jake bure, sud drži vjerojatnim da je bez spašavanja grtalica mogla pretrpjeti oštećenje najvišeg stupnja (do potpunog uništenja).

Opasnost kojoj su se nužno izložili spašavatelji i njihov brod. Težina vremenskih uvjeta u kojima su se našli spašavatelji i "njihov brod" "Hrid" prilikom akcije spašavanja grtalice najslikovitije je u svom iskazu prikazao grtaličar: "Kada me pitate kakvo je nevrijeme bilo, mogu samo reći da sam se morao vezati konopom, točnije "pandulom", za jedan stup u kabini grtalice. Svi predmeti i posude popadali su po podu. ... cijela grtalica bi se digla u zrak tri metra i ponovno udarila u more, više nisam znao na koju stranu se naginje i propada ...".

Svjedok, lučki kapetan, iskusni pomorac, u svom iskazu navodi da su vremenske prilike bile strašne.

Brod "Hrid" je bio u stalnoj opasnosti da se sudari ili s kočaricom, dok je ona bila u njegovoj blizini, ili s grtalicom. Tužitelji su u više navrata pokušali baciti pandul na grtalicu (tanji konop s utegom na kraju koji služi za privlačenje debljeg konopa), pri čemu je uslijed siline valjanja tužitelj pod 2. pao i gotovo se ozlijedio.

Prilikom pokušaja izvlačenja što veće dužine čeličnog užeta na kojem je visio betonski blok u moru, došlo je do velikog naprezanja vitla i njegovog podnožja na palubi grtalice, pri čemu je postojala opasnost ozljeđivanja tužitelja.

Konačno, izloženost vlazi i hladnoći je sama po sebi prijetila zdravlju tužitelja (tužitelj pod 2. se nakon spašavanja prehladio).

Troškovi, pretrpljena šteta, rizik odgovornosti i drugi rizici spašavatelja. Spašavatelji su pri spašavanju imali zanemarive osobne troškove (trošak goriva za osobni automobil tužitelja pod 1. radi dolaska iz Splita u Podgoru) i nisu pretrpjeli štetu. Naime, pri spašavanju su koristili tuženikov brod

“Hrid” i tuženikovo gorivo. “Hrid” je bio najbliži grtalici, pa su s njim osigurali najbržu moguću i najjeftiniju akciju spašavanja. Neprimjerena snaga motora broda “Hrid” za tegljenje pod tako lošim vremenskim uvjetima u kojima je izvršeno spašavanje nije bila zaprekom uspješnosti spašavanja, izuzev što je ono bilo dugotrajnije. Međutim, kod činjenice da je tegljenje grtalice u takvim vremenskim uvjetima i uz pomoć drugog broda, kočarice “Pliščivac”, bilo onemogućeno zbog umjetnog sidra u obliku betonskog bloka od 5t koji je s grtalice visio o čeličnom užetu i doticao dno mora pri pokušaju tegljenja prema obali, snaga motora broda “Hrid” nije bila presudna za spašavanje grtalice.

Tužitelji, kao spašavatelji, izuzev dovođenja svog života i zdravlja u pogibelj, zbog naprijed iznesenih razloga nisu bili izloženi rizicima.

Vrijednost sredstava izloženih riziku i specijalna opremljenost broda spašavatelja. Kod činjenice da se radilo o tuženikovom brodu, vrijednost broda kojim su se tužitelji koristili pri spašavanju grtalice nije od značaja za određivanje visine nagrade za spašavanje u konkretnom slučaju. Brod “Hrid” je omanji tegljač koji služi za tegljenje grtalica pri povoljnom vremenu i njihovom premještanju na gradilištu po potrebi, i nije opremljen nikakvom posebnom opremom za spašavanje.

Vrijednost spašenog broda i stvari s broda. Oko utvrđenja vrijednosti spašene grtalice i stvari na dan spašavanja bilo je najviše posla, jer su sudski vještaci angažirani u tu svrhu iskazali razliku nalazima i mišljenjima.

Sudski vještak “Conmar d.o.o.” Split, u pisanom vještvu je utvrdio tržišnu vrijednost grtalice na dan spašavanja u iznosu od 150.000 DEM.

Kod prigovora tužitelja na tako utvrđenu visinu tržišne vrijednosti grtalice odlučeno je na istu okolnost izvesti dokaz vještačenjem po drugom vještaku - “Hrvatskom registru brodova” (HRB) sa sjedištem u Splitu.

Hrvatski registar brodova je u svom pisanom vještvu od 16. lipnja 1998. pošao od osnovnih podataka za grtalicu, opremu, sredstva za spašavanje i strojne i električne uređaje te je, uzevši u obzir sve to, procijenio tržišnu vrijednost grtalice u 1993. godini na iznos od 280.000 USD.

Na traženje suda da se očituje o sadržaju pisanog vještva HRB od 16. lipnja 1998. “Conmar d.o.o.” Split u svom dopisu zaprimljenom 14. listopada 1998. navodi da je njegova procjena tržišne vrijednosti grtalice zasnovana na dostupnim podacima o ostvarenim cijenama kupoprodajom sličnih objekata u to doba u Hrvatskoj. Pošto zbog ratnih prilika u to doba nisu obavljani veći građevinski zahvati, grtalice se u Hrvatskoj nisu prodavale niti kupovale. Stoga je kao referentna cijena uzeta ostvarena prodajna cijena samohodne klapete “Japirko” koja je prodana 1995. (pri boljoj konjunkturi na tržištu) za cijenu od 180.000 DEM. Napominje se da je “Japirko”, kao noviji i sofisticirani-

raniji objekt (izgrađen 1970. s vlastitim pogonom ugrađenim 1987.), vrijedniji od "Dube" i kao takav ostvario je veću cijenu.

Tržišna vrijednost može se procjenjivati samo na osnovu kretanja ostvarenih kupoprodaja. Zbog prirode njihova posla posrednici (brokeri) prate dostupne ostvarene cijene i oni su u pomorskom svijetu jedini priznati procjenitelji.

Osiguratelji pri osiguranju brodskog trupa i stroja obično u polici osiguranja navode da će se u slučaju potpunog gubitka broda isplatiti tržišnu vrijednost procijenjenu od ovlaštenih posrednika (brokera). Pošto u Hrvatskoj posredništvo pri kupoprodaji manjih brodova nije razvijeno, procjene obično obavljaju nezavisni vještaci koji većinom rade u ime osiguravajućih društava. Pri tome koriste saznanja prikupljena na razne načine, među kojima za kupoprodaje ostvarene na svjetskom tržištu važno mjesto zauzimaju podaci obavljani u specijaliziranim časopisima, odnosno na Internetu. Radi ravnjanja zainteresiranih, 1993. završavani su veliki građevinski projekti u Turskoj, te se na mediteranskom tržištu građevinska mehanizacija (uključujući i tehničke plovne objekte) prodavala po vrlo niskim cijenama.

Tržišna cijena ovisi o odnosu ponude i potražnje na tržištu, te može biti jednaka, veća ili manja od stvarne vrijednosti broda (cijene novog broda umanjene za amortizaciju).

Uvidom u procjenu HRB uočeno je da je HRB procijenio vrijenost objekta, koja po mišljenju "Conmara d.o.o." ne predstavlja tržišnu vrijednost. Vještaci HRB koji su obavljali procjenu najpozvaniji su da objasne svoju procjenu, ali izgleda da su oni utvrdili vrijednost novog objekta i, s obzirom na njegovo utvrđeno stanje u 1993., procijenili smanjenje vrijednosti.

S obzirom na gore navedeno, "Conmar d.o.o." nije odstupio od dane procjene tržišne vrijednosti grtalice, koja je u skladu s usvojenom svjetskom praksom zasnovana isključivo na kretanju ostvarenih kupoprodajnih cijena na (hrvatskom i međunarodnom) tržištu, a ne na vrijednosti novog objekta umanjenog za iznos amortizacije.

Očitujući se o sadržaju dopisa "Conmara d.o.o." od 14. listopada 1998. god., HRB u dopisu od 30. listopada 1998., navodi da se klapeta "Japirko" ne može uspoređivati po namjeni, veličini i vrijednosti s grtalicom "Duba", potvrđujući to s tehničkim podacima o klapeti "Japirko"

Procjena vrijednosti predmetne grtalice obavljena je odvojeno za plovilo i stroj (dizalica, grtalica). Pri tome je uzet stroj koji je bio na plovilu 1993. tj. COBELCO, tip P&H 1055 BLC nosivosti 40 t nabavljen 1971. Nabavna cijena ovog stroja je praktički ista radio on na kopnu kao dizalica ili bager, odnosno kad je smješten na plovnom objektu kao dizalica ili grtalica.

Tržišna vrijednost ovakvih objekata je različita u različitim okolnostima. Tako, u slučaju kad postoji mogućnost zaposlenja ovakvih objekata, njihova

cijena je bitno veća od one koja se može postići kad ovakvi objekti leže u raspremi zbog pomanjkanja posla.

Na vrijednost naše procjene nema nikakvog utjecaja knjižna vrijednost grtalice već isključivo vrijednost koju prihvaća tržište.

Obzirom da je u 1998. vršena procjena vrijednosti grtalice prema uvjetima iz 1993., HRB dopušta toleranciju kod utvrđene vrijednosti za $\pm 5\%$. Bitno različitu cijenu od iznesene HRB ne prihvaća.

Kod ovako različitih procjena dvaju vještaka o tržišnoj vrijednosti grtalice u 1993., koje nije bilo moguće približno usuglasiti niti dodatnim očitovanjem vještaka, odlučeno je izvesti dokaz "supervještačenjem" (čl. 261. st. 2. i 3. Zakona o parničnom postupku, Narodne novine broj 53/91 i 91/92. nastavno: ZPP) po sudskom vještaku "Globmar Ltd." Split.

Točno je da je prvotno bilo kontaktirano u tu svrhu s trgovačkim društvom "Jadroagent" Rijeka, s jedne strane jer se radi o ovlaštenom brokeru za brodove, a s druge strane jer se u to vrijeme grtalica "Duba" nalazila na tuženikovom gradilištu Plomin u Istri. Kako je grtalica "Duba" bila ubrzo premještena u Zadar, a kasnije privremeno i u Split, odlučeno je "super-vještvo" povjeriti trgovačkom društvu "Globmar" iz Splita.

U pisanom vještvu trgovačkog društva "Globmar" od 15. travnja 1999. trećem po redu u ovom postupku, vještak je pri utvrđenju tržišne vrijednosti grtalice na dan spašavanja pošao od njenih tehničkih podataka i značajki, osobina trupa, opreme, nadgrada, sredstava za spašavanje i strojnih i električnih uređaja.

U vezi s utvrđivanjem njene tržišne vrijednosti, vještak je prije svega naglasio da za predmetnu grtalicu ne postoji tehnička dokumentacija i nacrti. Stoga je vrijednost određena računom količine materijala i utrošenog rada za izradu nove grtalice. U ukupnoj vrijednosti grtalice, najveći udio sadržan je u čeličnoj konstrukciji trupa i dizalici - gusjeničar, koja je instalirana na palubi grtalice.

Za račun vrijednosti grtalice potrebno je izračunati težinu čeličnog trupa grtalice i njenog nadgrada. Kontrola rezultata težina provjerena je na poznatim težinama ostalih plovniha objekata sličnih konstrukcija za koje su vještaku poznati rezultati težina.

U odnosu na opremu grtalice procijenjena je njena nabavna vrijednost.

Tržišna vrijednost grtalice u 1993. godini izračunata je na osnovu utvrđenih statističkih vrijednosti plovniha objekata - novogradnji u odnosu na takve polovne objekte. Omjer vrijednosti polovnih plovniha objekata u odnosu na novogradnje upotrebljava se u analizama o isplativosti investicijskih ulaganja.

U uvjetima našeg tržišta praktički ne postoji, ili je zanemariv, obujam kupoprodajnih transakcija za novogradnje ili polovne plovne objekte, pose-

bice kada se radi o plovnim objektima specijalne namjene, u koju grupu se svrstavaju i plovne dizalice.

Budući da se zahtijeva procjena tržišne vrijednosti grtalice u 1993., u računu su primijenjeni kriteriji koji se primjenjuju na međunarodnom tržištu kupoprodajnih transakcija

Za procjenu tržišne vrijednosti barže-grtalice, usvojeni su kriteriji institucije CLARKSON RESEARCH STUDIES, Shipbuilding Investment & Key Ratios. Omjer tržišnih vrijednosti polovnih plovnih objekata u odnosu na novogradnje, prikazan je za razdoblje od 1990. do 1998. Dakle, pri utvrđenju tržišne vrijednosti grtalice u 1993. god., vještak je izvršio detaljne izračune težine čeličnog trupa, limova i profila, nadgrada - palubne kućice, opreme i dizalice, nabavnu cijenu čelika, dizalice i opreme u 1993., te cijenu rada, izrade trupa grtalice, montaže i opremanja, pjeskarenja i bojenja.

U našim uvjetima nerazvijenog tržišta kupoprodajnih transakcija olovnih plovnih objekata ne postoje niti kriteriji za procjenu vrijednosti grtalice. Za predmetnu grtalicu usvojen je kriterij koji se primjenjuje na međunarodnom tržištu kupoprodajnih transakcija na osnovi prikupljenih statističkih podataka.

Za ostvarene kupoprodaje prikazane su prosječne vrijednosti omjera vrijednosti polovnih plovnih objekata u odnosu na novogradnje za vremensko razdoblje u kojem su obavljene transakcije, od 1990. do 1998.

Za brodove starosti od 5 godina do iznad 20 godina (MARKET - MIX), u promatranom vremenskom razdoblju od 1990. do 1998. uočljivo je značajno rasipanje omjera vrijednosti polovnih brodova i novogradnje od min. 32% do max. 53%.

Od 1992/1993. do danas egzistira porast omjera prosječnih vrijednosti.

Polazeći od svih utvrđenih parametara pobliže obrazloženih u pisanom vještvu, vještak procjenjuje vrijednost grtalice u 1993. na iznos od 304.557 USD ili 508.610 DEM uz dopuštenu korekciju od +/-5%.

U odnosu na vještvo sastavljeno po trgovačkom društvu "Globmar" Split, tuženik zaključuje da ni ovo vještvo zapravo nije utvrdilo tržišnu vrijednost grtalice. Pored navedenog, oprema ovog tehničkog plovnog objekta nije procijenjena prema njenom stanju na dan štetnog događaja jer je "Duba" upravo poslije nezgode, i to u razdoblju od 1993. do 1998., doživjela preinake i poboljšanja koja nesumnjivo utječu na njenu višu tržišnu vrijednost.

Naime, kako to proizlazi iz izjave tuženikove stručne osobe - rukovoditelja plovnog parka, na grtalici je 1993. bio montiran bager P&H 1055 BLC, koji nije imao papire potrebne za rad dizalice već je isključivo mogao raditi kao grtalica.

Nadalje, u opremi trupa grtalice nisu postojali kuhinjski štednjak i hladnjak na plin kao ni termoakumulacijske peći po kabinama. U tom razdoblju izvršen je pregled (klasa trupa) te je uređen prostor za posadu.

S tim u vezi osnovanim se postavlja pitanje bi li tržišna vrijednost grtalice, za slučaj da se prodavala u vrijeme nezgode, ovisila o tome može li bager, koji je tada bio na njoj, raditi isključivo kao grtalica ili pak može raditi i kao dizalica.

Tuženik također postavlja načelno pitanje može li kriterij za utvrđivanje "tržišne vrijednosti" grtalice putem "utvrđenih statističkih vrijednosti plovni objekata-novogradnji u odnosu na polovne objekte" biti valjan kriterij, a posebice zbog činjenice da se ti statistički podaci najvjerojatnije najvećim dijelom, ako ne i u cijelosti, ne odnose na plovne objekte specijalne namjene, u koju grupu se svrstava i "Duba".

I na kraju, tuženik ističe da je ovim posljednjim vještvom utvrđena dvostruko viša tržišna cijena grtalice od one utvrđene u prethodnom vještvu. Stoga ovo treće vještvo ne može biti odlučujuće. To ne bi možda trebalo ni čuditi kod činjenice da su "metode" procjene u svakom od triju vještava različite, a nijedna zapravo tržišna. Međutim, i kod takvog stanja stvari ostaje dojam da je vještvo "Conmara d.o.o." možda ipak bilo najbliže pokušaju da na temelju ostvarenih kupoprodaja sličnih objekata izrazi tržišnu cijenu "Dube". U prilog tome ide i njihov navod da se na mediteranskom tržištu 1993., dakle upravo u sporno vrijeme, a po završenim velikim građevinskim projektima u Turskoj, građevinska mehanizacija, uključujući i plovne objekte, prodavala po vrlo niskim cijenama. Utoliko je taj vještak u pravu kada kaže da tržišna cijena ovisi o odnosu ponude i potražnje, te da može biti jednaka, veća ili manja od stvarne vrijednosti broda.

Očitujući se na traženje suda o tuženikovim primjedbama na pisano vještvo, "Globmar" u svom dopisu - dopuni vještva od 29. lipnja 1999. - navodi da je račun vrijednosti plovnog objekta "Duba" s pripadajućom opremom rađen po metodologiji opisanoj u vještvu.

Dopuštena korekcija za proračun vrijednosti grtalice u 1993. dana je u granicama +/-5 %.

Činjenica da je plovni objekt s uređajem na palubi u vrijeme nezgode radio isključivo kao grtalica, a ne i kao dizalica, nema utjecaja na smanjenje vrijednosti cjelokupnog plovnog objekta, već naprotiv, mogla bi imati utjecaja na povećanje njegove vrijednosti. Naime, konstrukcija grtalice kao i kinematika gibanja u principu je složenija od konstrukcije dizalice za isto zadano opterećenje. Grtalica, u principu, osim operacije grtanja obavlja i radnje dizanja i prijenosa tereta.

Na osnovu gore navedenog "Globmar" u cijelosti ostaje pri izračunatoj procjeni vrijednosti u granicama navedenih korekcija.

Uslijed poteškoća izraženih nepostojanjem tržišta u Republici Hrvatskoj za ovakvu vrstu plovila, sud je u konačnici prihvatio u cijelosti nalaz i

mišljenje trgovačkog društva "Globmar", ocijenivši ga stručnim, objektivnim i nepristranim, ne oduzimajući istodobno takve attribute nalazima i mišljenjima ostalih vještaka.

Naime, "Globmar" je po ocjeni ovog suda s najviše truda i detalja pristupio utvrđenju tržišne vrijednosti grtalice i njene opreme, o čemu je naprijed detaljnije rečeno. Sud je u cijelosti prihvatio izračun tržišne vrijednosti utemeljen na relevantnim kriterijima koji se primjenjuju na međunarodnom tržištu kupoprodajnih transakcija.

Pored navedenog, nalazi i mišljenje trgovačkog društva "Globmar" približno su jednaki nalazu i mišljenju HRB-a, ali je zbog naprijed iznesenih razloga upravo ono prihvaćeno kao konačno.

Sud drži zanemarivim utjecaj vrijednosti kuhinjskog štednjaka, hladnjaka na plin i termoakumulacijskih peći na ukupnu procjenu tržišne vrijednosti grtalice i njene opreme.

Također valja istaći da sud pri utvrđivanju tržišne vrijednosti grtalice i njene opreme, kod prihvaćanja veoma detaljno obrazloženog pisanog vještva "Globmar" Split, nije uzeo u obzir njihovu knjigovodstvenu vrijednost iskazanu isključivo u svrhu postupka tuženikove pretvorbe, kao niti onu iskazanu u polici "Croatia osiguranja" od 18. ožujka 1991., cijeneći okolnost da se radilo o kratkotrajnom osiguranju koje zbog takve svoje prirode samo po sebi ima posebnost, te da se radilo o ranijem razdoblju.

Doprinos spašavanja svakog od tužitelja

Sud je pri spašavanju grtalice najznačajnijim ocijenio doprinos tužitelja pod 1., jer je upravo on rukovodio cjelokupnom akcijom spašavanja, počev od njenog iniciranja i organiziranja pa do neposrednog rukovođenja na moru.

Doprinos tužitelja 2. i 3. kao članova posade broda "Hrid", sud drži podjednakim i pored toga što je tužitelj pod 3. bio upravitelj stroja, a tužitelj pod 2. brodstrojar, uzvši u obzir veličinu ovog broda na kojem razlika u svojstvu članova posade nije značajna, kao što je to slučaj s članovima posade velikih brodova.

Visina nagrade za spašavanje

Od svih elemenata za utvrđenje nagrade za spašavanje koje je sud unaprijed detaljno obrazložio, pa nije potrebno ponavljati se, ističu se ovi:

Elementi koji su utjecali na sniženje nagrade

- priroda konkretnog spašavanja može se opisati kao održavanje grtalice na moru na sigurnoj udaljenosti od obale, njenim praćenjem uz pomoć

broda "Hrid" i njenim tegljenjem do sigurne luke. Spašavanje ove vrste daje osnovu za nižu nagradu za spašavanje,

- tužitelji pri spašavanju nisu koristili vlastitu imovinu - brod i drugu opremu, pa je na taj način u toj akciji izostao svaki rizik za njihovu osobnu imovinu,

- stoga su i troškovi spašavanja na strani tužitelja (troškovi prijevoza osobnim automobilom od Splita do Podgore), cijeneći njihovu moguću visinu, zanemarivi, pa se može slobodno reći da su izostali,

- predmetnom spašavanju dali su, istina, manji doprinos, ali ipak doprinos, članovi posada kočarice "Strelica" i posebice kočarice "Pliščivac" pod zapovjedništvom lučkog kapetana iz Makarske. Njihova spremnost za pomoć tužiteljima i stavljanje na raspolaganje za slučaj potrebe zasigurno je za tužitelje u danim okolnostima bila ohrabrujuća i umirujuća,

- nije bez značaja i činjenica da su tužitelji pristupili spašavanju tuženikove imovine, dakle imovine trgovačkog društva u kojem su zaposleni i u kojem ostvaruju primanja za uzdržavanje sebe i svojih obitelji.

Elementi koji su utjecali na povećanje nagrade

- visoki stupnj postignutog uspjeha spašavanja od 98%,

- tužitelji su pri spašavanju pokazali enormno zalaganje,

- zasluge za spašavanje grtalice na strani tužitelja bile su presudne,

- opasnost u kojoj se nalazila spašavana grtalica i opasnost kojoj su bili izloženi spašavatelji u nevelikom brodu i pri veoma teškim vremenskim prilikama na moru,

- tužitelji su u teškim vremenskim uvjetima (noć, zima, vjetar, valovi, vlaga) proveli najmanje deset sati bez prekida,

- opisanim spašavanjem učinjeni su minimalni troškovi na tuženikovo strani;

- spašavanje je pored niskog stupnja ili postotka pričinjene štete na spašenoj imovini rezultiralo izostankom svake daljnje štete koja je bez spašavanja mogla nastati nasukanjem ili uništenjem grtalice,

- visoka vrijednost spašene grtalice kao i njena ekonomska vrijednost za tuženika u obavljanju njegove građevinske djelatnosti.

Cijeneći postojanje i kvalitetu svih kriterija za utvrđenje visine nagrade, pojedinačno i u njihovoj uzajamnoj vezi, a uz ocjenu doprinosa u spašavanju svakog od tužitelja pojedinačno, sud drži u konkretnom slučaju primjerenim odrediti visinu nagrade za spašavanje tužiteljima vezujući je uz postotak utvrđene i u ovom postupku prihvaćene vrijednosti spašene grtalice i njene opreme u iznosu od 508,610 DEM ili 1.917.634.20 Kn prema srednjem tečaju NBH za DEM na dan 14. studenoga 1993.

Pri tome, sud je tužitelju pod 1. kao primjerenu odredio nagradu u visini od 2%, a tužiteljima pod 2. i 3. od po 1,5% od utvrđene tržišne vrijednosti grtalice i njene opreme.

Cijeneci doprinos tužitelja pod 1. u nastanku potrebe za spašavanjem grtalice od 50%, o čemu je naprijed detaljnije bilo riječi, i postotak njegovog dijela nagrade, valjalo ga je umanjiti također za 50% (za 1%), odnosno svesti ga na 1% od utvrđene tržišne vrijednosti grtalice i njene opreme (čl. 774. ZPUP).

Dakle, tužiteljima je konačno dosuđena nagrada u ukupnom iznosu od 76.705,37 Kn, koji čini 4% (1,5+1,5+1%) od utvrđene tržišne vrijednosti grtalice i njene opreme u iznosu od 1.917.634,20 Kn.

Slijedom navedenog, tužbeni zahtjev je odbijen u dijelu više traženog iznosa nagrade za spašavanje u iznosu od 253.294,63 Kn.

Sud je tužiteljima, prema njihovom traženju, dosudio nagradu za spašavanje u jednom jedinstvenom iznosu.

Tužitelji su tužbenim zahtjevom zatražili i zakonske zatezne kamate na iznos nagrade i to počev od dana u kojem je spašavanje grtalice završeno - 14. studenoga 1993.

Mišljenje je ovog suda da obveza na isplatu nagrade za spašavanje dospijeva na dan podnošenja zahtjeva za njenom isplatom. Naime, spašavanje ne rađa samo po sebi automatski i obvezu brodara spašavanog broda na isplatu nagrade spašavateljima. Brodar spašenog broda nije dužan (premda on to može učiniti) isplatiti spašavateljima nagradu bez njihovog zahtjeva u tom pravcu.

Kako tužitelji do zaključenja raspravljanja nisu dokazali da su tuženiku podnijeli (i kada) zahtjev za isplatu nagrade za spašavanje grtalice prije podnošenja predmetne tužbe, to sud drži da su tužitelji takav zahtjev po prvi put podnijeli tuženiku s danom podnošenja predmetne tužbe - 14. studenog 1995., pa im je i zakonska zatezna kamata na iznos dosuđene nagrade za spašavanje dosuđena počev od toga dana (čl. 277. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94 i 7/96), a tužbeni zahtjev valjalo je dobiti i u dijelu više zatraženih kamata koje se odnose na vrijeme prije 13. studenoga 1995.

Tužitelji i tuženik pravovremeno su podnijeli žalbe na ovu presudu Visokom trgovačkom sudu.

Tužitelji presudu pobijaju u odbijajućem dijelu zbog svih žalbenih razloga iz članka 353. Zakona o parničnom postupku. U žalbi tužitelji osobito ukazuju na, po njihovom mišljenju, pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog prava od strane prvostupanjskog suda.

Pogrešno utvrđeno činjenično stanje žalitelj vidi u pogrešnom utvrđenju elemenata za određivanje nagrade za spašavanje te datuma podnošenja zahtjeva za isplatu nagrade za spašavanje. Tako navodi da je sud propustio cijeliti:

- rizik odgovornosti (čl. 772. ZPUP),
- opasnost u kojoj se nalazila osoba na brodu (čl. 772. ZPUP),

- pravu vrijednost spašenog broda (čl. 772. ZPUP), koju žalitelj procjenjuje na 439.359,00 USA \$.

Sud je, po ocjeni žalitelja, pogrešno cijenio i negativne elemente koji utječu na visinu nagrade. Tu, između ostalog, posebno ističe pogrešno tumačenje da je potreba spašavanja izazvana krivnjom spašavatelja.

Odluku o kamatama u odbijajućem dijelu žalitelj također osporava zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Tužitelj ima pravo na zatezne kamate od podnošenja zahtjeva za isplatu nagrade. Zahtjev je podnijet izravno tuženiku odmah nakon akcije spašavanja, a tuženik je isplatio spašavateljima samo 400.000 HRD, što je bila protuvrijednost od 100 DEM. Tuženiku je podnijet prijedlog za sporazumno rješenje spora od 7.11.1995. Zato kamata na tražbinu treba biti dosuđena od prvog zahtjeva.

Pogrešnu primjenu materijalnog prava žalitelj vidi u pogrešnoj odluci o:

- odmjeravanju visine pravične nagrade za spašavanje,
- ocjeni i primjeni negativnih elemenata za smanjivanje iznosa nagrade, te
- usvajanju zahtjeva za kamatu za razdoblje od podnošenja tužbe sudu.

Neki elementi su cijenjeni iako ih zakon posebno ne predviđa. Tužitelj u žalbi opširno iznosi svoje viđenje o načinu primjene elemenata koji utječu na visinu nagrade te predlaže da drugostupanjski sud preinači pobijanu presudu i u smislu žalbenih navoda u cijelosti usvoji tužbeni zahtjev. Podredno predlaže ukidanje presude time da se predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovni postupak.

Tuženik pobija presudu u odnosu na dosuđujući dio zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te pogrešne primjene odredaba materijalnog prava.

Tuženik i dalje ustraje u prigovorima na osnovu i visinu tužbenog zahtjeva, te ponovno ističe prigovor zastare. Žalitelj posebno ukazuje na ponašanje spašavatelja, na odgovornost prvotuzitelja za nastalu štetu, te na dojam da je posada (tužitelji) isplovila radi spašavanja, ali da je cilj bio ostvarenje nagrade.

U postupku nije dokazano niti da je koristan rezultat posljedica otklanjanja opasnosti djelatnošću spašavatelja. Niti vrijednost spašene grtalice nije valjano utvrđena, jer nije uzeta u obzir tržišna vrijednost. Predlaže se da drugostupanjski sud preinači presudu i odbije zahtjev tužitelja, a podredno ukine presudu i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovni postupak.

Odgovor na žalbu tužitelja nije podnijet.

Tužitelj je podnio odgovor na žalbu tuženika. U odgovoru na žalbene navode tuženika tužitelj u bitnom ponavlja navode iznijete tijekom prvostupanjskog postupka. Predlaže da drugostupanjski sud potvrdi presudu u dijelu koji žalbom pobija tuženik.

Visoki trgovački sud je odbio žalbe tužitelja i tuženika kao neosnovane te je u cijelosti potvrdio prvostupanjsku presudu Trgovačkog suda u Splitu.

U obrazloženju svoje presude Visoki trgovački sud je naveo da u prvostupanjskom postupku nisu počinjene bitne povrede na koje sud pazi po službenoj dužnosti niti one na koje ukazuju žalitelji. Obrazlažući nadalje svoju odluku, Visoki trgovački sud je u bitnome ponovio navode i argumente prvostupanjskog suda, ocijenivši ih ispravnima i na zakonu utemeljenima.

Mr.sc. Jasenko Marin, asistent
Jadranski zavod HAZU

Summary

PAYMENT OF THE SALVAGE REWARD

Each crew member of the salving ship may take legal action against the owner of the salvaged ship claiming the apportionment of the salvage reward, provided that the owner of the salving ship has not instituted a claim for the reward. A reward claim by a crew member shall be time-barred if the proceedings have not been instituted within the limitation period of one year. This limitation period commences after the expiration of one-year period from the termination of the salvage, during which the owner of the salving ship has not brought an action for the payment of the reward. These rules are mutatis mutandis applicable in cases where the salving ship and the salvaged ship belong to the same owner.

The reward may be reduced or even disallowed if the salvor by his fault caused the necessity of salvage.